

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
, ԶԻ ԹԻ ԷՍ ՍԹՈՈՒՆԷ
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՍԱՍՈՒՆԻԿԻ ԲԱԶԱԼՏՆԵՐԻ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ <<ԶԻ ԹԻ ԷՍ
ՍԹՈՈՒՆԷ>> ԵՐԵՎԱԿՈՒՄՈՒՄ **203205**ԹԹ. ԿԱՏԱՐՎԵԼԻՔ
ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ
ԱԶԴԵՅՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

, ԶԻ ԹԻ ԷՍ ՍԹՈՈՒՆԷ
տնօրեն՝

Արամայիս Մուքայելյան

Երևան **2023**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

	Էջ
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ	3
1 ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	4
1.1 Նախատեսվող գործունեության անվանումը, նպատակը և բնութագիրը	4
1.2 Նախագծման նորմատիվ-իրավական հենքը	5
2. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	8
2.1 Գտնվելու վայրը	8
2.2 Երկրաբանական կառուցվածքը ֆ	14
2.3 Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն	16
2.4 Երևակման տարածաշրջանի կլիման	24
2.5 Մթնոլորտային օդ	27
2.6 Ջրային ռեսուրսներ	27
2.7 Հողեր	36
2.8 Բուսական և կենդանական աշխարհ	38
2.9 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	42
3 ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	44
3.1 Ենթակառուցվածքներ	44
3.2 Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր	52
3.3 Պատմության, մշակութային հուշարձաններ	52
4 ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	55
5 ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ Օգտագործված գրականություն	55 64

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են

Հանքավայր՝ ընդերքի մաս, որը պարունակում է օգտակար հանածոյի պաշարներ (այդ թվում՝ կանխատեսումային), որոնք ստացել են երկրաբանատնտեսագիտական գնահատական.

Օգտակար հանածոյի երևակում՝ ընդերքի տեղամաս, որում հայտնաբերվել է օգտակար հանածոյի առկայություն, որի քանակը, որակը և արդյունաբերական նշանակությունը դեռ որոշված չեն

Հանքավայրի աշխարհագրորեն առանձնացված տեղամաս՝ օգտակար հանածոների պաշարների պետական հաշվեկշռում հաշվառված հանքավայրի տարանջատ տեղամաս, որը հաշվառված է առանձին անվանմամբ և սահմանանիշերով

Երկրաբանական ուսումնասիրություններ՝ ընդերքի երկրաբանական աշխատանքների համալիր, որի նպատակն է ուսումնասիրել երկրակեղևի կառուցվածքը, ապարների առաջացման պայմանները, արտածին երկրաբանական պրոցեսները, հրաբխային գործունեությունը, ինչպես նաև հայտնաբերել ու գնահատել օգտակար հանածոների պաշարները

Օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության թույլտվություն՝ թույլտվություն, որն իրավունք է տալիս ընդերքի որոշակի տեղամասում իրականացնելու երկրաբանական ուսումնասիրություններ օգտակար հանածոների հայտնաբերման, հանքավայրի կամ հանքավայրի աշխարհագրորեն առանձնացված տեղամասի պաշարների վերագնահատման համար.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատական՝ երկրաբանական ուսումնասիրությունների և օգտակար հանածոների արդյունահանման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների բացահայտում և գնահատում

Երկրաբանական ուսումնասիրության ծրագիր՝ լիազոր մարմնի հետ համաձայնեցված փաստաթուղթ՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների կատարման վերաբերյալ.

Բնապահպանական միջոցառումների ծրագիր՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման/կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ

Բույսերի Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների, ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին

Կենդանիների Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող կենդանիների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին

Հող՝ երկրի մակերևույթում բիոտիկ, աբիոտիկ և մարդածին գործոնների երկարատև ազդեցության արդյունքում առաջացած ինքնուրույն բնագիտապատմական հանքաօրգանական բնական մարմին՝ կազմված կոշտ հանքային և օրգանական մասնիկներից, ջրից ու օդից և ունի բույսերի աճի ու զարգացման համար համապատասխան պայմաններ ստեղծող յուրահատուկ գենետիկամորֆոլոգիական հատկանիշներ ու հատկություններ

Հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով

Խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր

Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքներ՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության ծրագրով շրջակա միջավայրի պահպանության նպատակով նախատեսված ընդերքօգտագործման արդյունքում խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (անվտանգ կամ օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումներ՝ Հայաստանի Հանրապետության հողային օրենսգրքով սահմանված՝ հողերի ռեկուլտիվացմանը ներկայացվող պահանջներին համապատասխան

Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությային փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձինք

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկում՝ ժամանակի և տարածության մեջ պարբերաբար ուսումնասիրությունների միջոցով շրջակա միջավայրի ու բնական ռեսուրսների վիճակի և դրանց վրա ազդեցություն ունեցող գործոնների դիտարկման, վիճակի գնահատման ու կանխատեսման գործընթաց

Ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարում՝ ընդերքօգտագործման թափոնների հավաքման, փոխադրման, վնասազերծման, կուտակման, պահման, հեռացման, տեղադրման, թաղման, մշակման, օգտահանման գործողություններ, որոնք ուղղված են ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների և ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման միջոցով շրջակա միջավայրի կամ մարդու առողջության վրա ընդերքօգտագործման թափոնների բացասական ազդեցության հնարավորության դեպքում կանխմանը կամ հնարավորինս նվազեցմանը:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Նախատեսվող գործունեության անվանումը, նպատակը և բնութագիրը

ՀՀ Արագածոտնի մարզի Սասունիկի բազալտների Ջի Թի Էս Սթոուն երևակումում 2023-2025թթ նախատեսվում է իրականացնել օգտակար հանածոյի երկրաբանական ուսումնասիրություն: Աշխատանքների իրականացման նպատակային առաջադրանքներն են է.

- Կատարել երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ Սասունիկ գյուղից 1,5 կմ արևելք գտնվող բազալտների երևակման տարածքում, որի արդյունքում պարզել օգտակար հանածոյի քանակական և որակական հատկությունները և պարզաբանելու դրանց պիտանելիությունը երեսպատման և շինարարական քար, որը կհամապատասխանի “Блоки из горных пород для производства облицовочных, архитектурно-строительных, мемориальных и других изделий” 9479-2011 ГОСТ-ի և «Ավագ շինարարական աշխատանքների համարե ГОСТ 8635 -2034 տեխնիկական պահանջներին համապատասխանող վերջնարտադրանքների ստացումը:

2. Երկրաբանական խնդիրները, դրանց կատարման մեթոդներն ու հաջորդականությունը

-- Տեղամասում 1:1000 մասշտաբի տոպոգրաֆիկակա և երկրաբանական հանույթ,

- տեղամասի հետախուզում հորատանցքերի հորատմամբ ու համապատասխան նմուշարկմամբ,

- Օգտակար հանածոյի քիմիական, պետրոգրաֆիական, ճառագայթահիգենիկ հատկությունների ուսումնասիրություն

-տեղամասի հիդրոերկրաբանական լեռնաերկրաբանական և լեռնատեխնիկական պայմանների ինչպես նաև շրջական միջավայրի պահպանության հարցերի ուսումնասիրություն

-բազալտների պաշարների աշվարկ

-տեղամասի երկրաբանատնտեսականգիտական գնահատում:

1.2. Նախագծման նորմատիվ-իրավական հենքը

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

– ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք (ՀՕ-280.28.11.2011) որով սահմանվում են ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, կարգավորվում են ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պաշտպանության, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ Հողային օրենսգիրք (ՀՕ-185, 02.05.2001) որը սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը:

– ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (ՀՕ-373, 04.06.2001), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման,

ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

- ՀՀ Անտառային օրենսգիրք (ՀՕ-~~21124.10.2005~~^{21124.10.2006})-ը կարգավորում է ՀՀ անտառների և անտառային հողերի կայուն կառավարման՝ պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, անտառապատման և արդյունավետ օգտագործման, ինչպես նաև անտառների հաշվառման, մոնիթորինգի, վերահսկողության և անտառային հողերի հետ կապված հարաբերությունները:
- , Բուսական աշխարհի մասին՝ ՀՀ օրենք (ՀՕ-~~22.23.11.1999~~^{22.23.11.2000})-ը սահմանում է պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:
- , Կենդանական աշխարհի մասին՝ ՀՀ օրենք (ՀՕ-~~52.03.04.2000~~^{52.03.04.2001})-ը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը:
- , Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին՝ ՀՀ օրենք (ՀՕ-~~211.27.11.2006~~^{211.27.11.2007})-ը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները:
- , Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին՝ ՀՀ օրենք (ՀՕ-~~11021.06.2014~~^{11021.06.2015})-ը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները:
- ՀՀ բնապահպանության նախարարի ~~24.1.2013~~^{24.1.2014} թվականին հրամանը ուժը կորցրած է ճանաչվել ~~07.01.2012~~^{07.01.2013} թվականով,
- Կառավարության ~~2308,2011~~^{2308,2012} թվականի որոշումն ուժը կորցրած է ճանաչվել ~~21.10.2021~~^{21.10.2022} թվականով,
- ՀՀ կառավարության ~~10.01.2013~~^{10.01.2014} թիվ ~~22~~²³ թիվ որոշում, որով սահմանվել են օգտակար հանածոների արդյունահանված տարածքի, արդյունահանման ընթացքում առաջացած արտադրական լցակույտերի տեղադիրքի և դրանց հարակից համայնքների բնակչության անվտանգության ու առողջության ապահովման նպատակով մշտադիտարկումների իրականացման, դրանց իրականացման վճարների չափերի հաշվարկման և վճարման կարգերը:
- ՀՀ կառավարության ~~14.12.2017~~^{14.12.2018} թիվ ~~163~~¹⁶⁴ թիվ որոշում, որը կիրառվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում խախտված հողերի հաշվառման, հողաշինարարական, քարտեզագրման, կանխատեսվող ու իրականացման ենթակա ռեկուլտիվացման աշխատանքների նախագծման, ռեկուլտիվացման, ռեկուլտիվացված հողերի

նպատակային նշանակության ուղղությունների որոշման, ինչպես նաև նպատակային ու գործառնական նշանակությանը համապատասխան՝ դրանց հետագա օգտագործման ժամանակ:

- ՀՀ կառավարության ~~14.08.2014~~**14.08.2014** N78-Ն որոշում, որը սահմանում է սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման ընթացակարգը:
- ՀՀ կառավարության ~~22.02.2014~~**22.02.2014** N19-Ն որոշում, որը սահմանում է ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը:
- ՀՀ կառավարության ~~02.11.2014~~**02.11.2014** N140-Ն որոշում, որով սահմանվել են հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և պակաս արդյունավետ հողերի բարելավման համար հողի բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները:
- ՀՀ կառավարության ~~29.01.2010~~**29.01.2010** N74-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը,
- ՀՀ կառավարության ~~29.01.2010~~**29.01.2010** N72-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը,
- ՀՀ կառավարության ~~14.08.2008~~**14.08.2008** թիվ 96-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը,
- ՀՀ առողջապահության նախարարի ~~06.03.2008~~**06.03.2008**-ի N 138 հրաման, որով հաստատվում են աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում աղմուկի սանիտարական նորմերը,
- ՀՀ առողջապահության նախարարի ~~17.05.2006~~**17.05.2006** N 533 հրաման, որով հաստատվում են աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման հիգիենիկ նորմերը:
- ՀՀ կառավարության ~~15.06.2016~~**15.06.2016**,
- ՀՀ կառավարության ~~08.09.2011~~**08.09.2011** N1396 որոշումը,
- ՀՀ կառավարության ~~18.08.2012~~**18.08.2012** N1352 որոշումը,
- ՀՀ կառավարության ~~21.10.2021~~**21.10.2021** N1733 որոշումը,
- <<Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին>> Օրենքը /1994թ հոկտեմբերի 11, ՀՕ-121/,
- Թափոնների մասին ՀՀ Օրենքը /24.11.2004թ./,
- -ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ 675-Ն որոշում:
- - ՀՀ կառավարության 11.11.2021թ.-ի N848-Ն որոշում:
- - ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 24.10.2022թ 369-Ն հրաման:
- ՀՀ կառավարության 2014թ սեպտեմբերի 25 ՀՀ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում ետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին 1059-Ա որոշումը:

2. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

2.1. Գտնվելու վայրը

ՀՀ Արագածոտնի մարզի Սասունիկի բազալտների «Ջի Թի Էս Սթոուն» երևակումում երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարման սույն ծրագիրը կազմվել է «Ջի Թի Էս Սթոուն» ՍՊԸ-ի նախաձեռնությամբ և նախատեսվում է աշխատանքները կատարել ինչպես սեփական ուժերով, այնպես էլ պայմանագրային հիմունքներով սեփական միջոցների հաշվին:

Սույն ծրագրի կազմման նպատակն է «Ջի Թի Էս Սթոուն» հանքերևակումում 5.13 հա տարածքի վրա կատարել համալիր երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ ուղեկցելով դրանք հորատանցքերի հորատմամբ մինչև 15մ խորությամբ (նկ. 1 և 2):

Վերոհիշյալ աշխատանքների դրական արդյունքների դեպքում կառանձնացվեն հեռանկարային տեղամասեր, որոնցում իրականացված հորատանցքերից ստացված տվյալների հիման վրա կկատարվի B և C1 կարգով պաշարների հաշվարկ:

Աշխատանքների ավարտին կկազմվի հաշվետվություն պաշարների հաշվարկված տվյալներով:

Սասունիկի բազալտների «Ջի Թի Էս Սթոուն» երևակումը գտնվում է Սասունիկ գյուղից մոտ 1.5կմ դեպի արևելք, Աշտարակ քաղաքից շուրջ 4,0կմ հարավ, Պոռշյանից մոտ 4կմ և զբաղեցնում է 5.13հա տարածք 1090-ից 1100 մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Երևակման կենտրոնի աշխարհագրական կոորդինատներն են.

400 14' 52" հյուսիսային լայնության,

440 21' 55" արևելյան երկայնության:

Տեղամասը գտնվում է բարենպաստ ճանապարհատրանսպորտային պայմաններում: Դրանից շուրջ 5կմ հյուսիս անցնում է Երևան-Գյումրի ավտոմայրուղին: Շրջակա բնակավայրերի հետ երևակումը կապված է գրունտային և ասֆալտապատ ճանապարհներով:

Օրոգրաֆիական տեսակետից տեղամասը տեղադրված է Արագածի հրաբխային զանգվածի նախալեռնային գոտում, որը ներկայացնում է անտառազուրկ նախալեռնային շրջան՝ սակավ խոտաբուսական ծածկով: Ռելիեֆի բարձրադիր մասերը ներկայացված են հրաբխային տուֆերով, բազալտներով, անդեզիտաբազալտներով և տարակազմ լավաներով, հաճախ հանդիպում են նաև հրաբխային խարամային կոներ: Շրջանում տիրապետող բարձրությունը Արայի լեռն է (2575.9 մ):

Շրջանի հիմնական ջրային զարկերակը Քասախ գետն է, իր վտակներով, որոնք բնութագրվում են խիստ արտահայտված սեզոնային անհավասարաչափ ռեժիմով: Դրանց դեբիտն ամռանը խիստ ընկնում է: Շրջանի ջրային ավազանում մեծ դեր ունեն բազմաթիվ աղբյուրները, որոնք Քասախ գետի կիրճում դուրս են գալիս լավային հոսքերի տակից: Ռոտման նպատակով կառուցվել է Շամիրամի ջրանցքը:

Տնտեսական առումով շրջանն առավելապես գյուղատնտեսական է, որի հիմնական ուղղություններն են այգեգործությունը, անասնապահությունը և հացահատիկային կուլտուրաների մշակումը: Բնակչության մի մասը զբաղված է շինանյութերի

արդյունահանմամբ և մշակմամբ ու ապահովված է քարագործ բանվորական և ինժեներատեխնիկական կադրերով: Գործում են այդ ոլորտի մի շարք ձեռնարկություններ, պահածոների և զինու գործարաններ:

Շրջանը էլեկտրաէներգիայով մատակարարվում է հանրապետական միացյալ էներգահամակարգից:

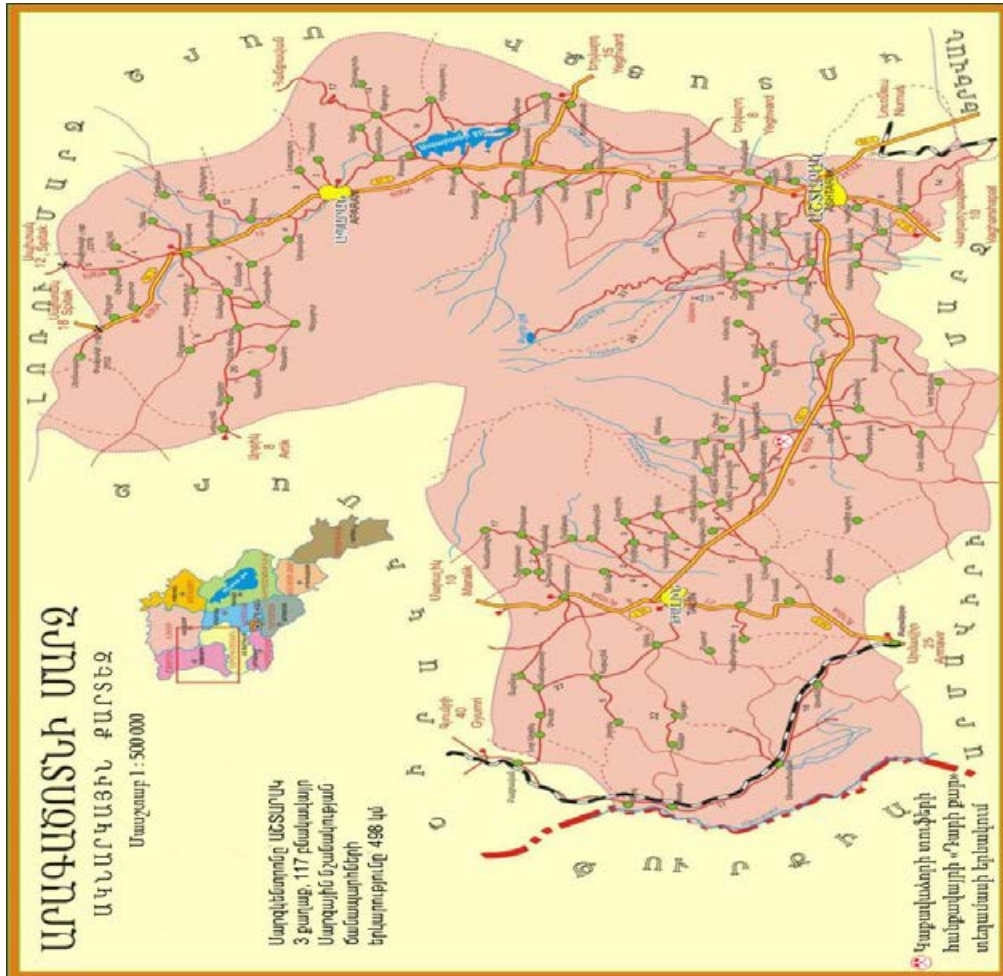
Շրջանի կլիման չոր մայրցամաքային է, ձյունառատ, բայց կարճատև ձմեռով և շոգ ամառով: Ձմռանը օդի ջերմաստիճանը իջնում է մինչև -25°C հունվար, իսկ ամռանը հասնում է մինչև $+35^{\circ}\text{C}$: Մթնոլորտային տեղումների տարեկան միջին քանակը 450 մմ է:

Շրջանում հայտնի են տուֆերի, բազալտների, հրաբխային խարամների խոշոր պաշարներով շահագործվող մի շարք հանքավայրեր, որոնց հենքի վրա զարգացել է շինանյութերի տարածաշրջանային տնտեսական նշանակություն ունեցող արդյունաբերություն: <<Զի Թի Էս Սթոուն>> երևակման ծայրակետերի կոորդինատները՝ ARM WGS-84 կոորդինատային համակարգով:

1	X=4457570.0353	Y=8446089.7327
2	X=4457589.7406	Y=8446072.4144
3	X=4457597.4304	Y=8446053.6528
4	X=4457599.8335	Y=8446032.9671
5	X=4457600.3141	Y=8446007.4706
6	X=4457595.9885	Y=8445994.0008
7	X=4457576.2833	Y=8445981.0121
8	X=4457497.4621	Y=8445982.4553
9	X=4457442.6718	Y=8445990.6334
10	X=4457440.7635	Y=8445988.8747
11	X=4457428.8574	Y=8445974.0723
12	X=4457427.8418	Y=8445904.1393
13	X=4457277.9539	Y=8445885.9392
14	X=4457281.2762	Y=8445937.7602
15	X=4457313.1555	Y=8445963.2244
16	X=4457344.1436	Y=8446020.3623
17	X=4457373.4710	Y=8446014.6099
18	X=4457393.0955	Y=8446013.9907

19	X=4457395.6146	Y=8446026.0043
20	X=4457410.3345	Y=8446096.2027
21	X=4457395.2184	Y=8446101.2090
22	X=4457401.1836	Y=8446115.8898
23	X=4457392.8816	Y=8446131.0367
24	X=4457394.0018	Y=8446139.0046
25	X=4457364.0993	Y=8446189.6026
26	X=4457361.9240	Y=8446194.6998
28	X=4457472.2718	Y=8446236.3413
27	X=4457338.8805	Y=8446239.5235
29	X=4457469.5601	Y=8446221.5885
30	X=4457469.9705	Y=8446198.7883
31	X=4457474.1523	Y=8446195.3880
32	X=4457491.4589	Y=8446189.8380
33	X=4457496.1964	Y=8446147.4535
34	X=4457500.9339	Y=8446105.0691
35	X=4457496.9816	Y=8446095.0244

Նկար 1. Մարզի ակնարկային քարտեզ

Նկար 2. Հանքերնակման իրավիճակային քարտեզ՝

Մոտակա ջրային ռեսուրսը դա քասախ գետն է, որը հոսում է հայցվող տարացքից մոտ 2,1կմ հյուսիս-արևմուտք հեռավորության վրա: Աշտարակ-Եղվարդի ճանապարհը գտնվում է հայցվող տարածքից մոտ 1,7կմ հյուսիս-արևմուտք:

Մասշտաբ 1 : 25 000

— Հայցվող տարածքի եզրագիծը

2.2. Երկրաբանական կառուցվածքը

ՀՀ Արագածոտնի մարզի Սասունիկի բազալտների հանքավայրի «Զի Թի Էս Սթոուն» երևակումը գտնվում է Արագած լեռան նախալեռնային գոտում, ուստի դրա երկրաբանական կառուցվածքը պայմանավորված է Արագածի հրաբխային զանգվածի կառուցվածքով: Արագած լեռան կենտրոնական և երկրորդական օջախների հետ կապված հրաբխային տուֆերի, բազալտների, անդեզիտա-բազալտների, հրաբխային խարամների ու լավային ապարների հետ, որոնց ուսումնասիրությամբ տարբեր ժամանակներում զբաղվել են մի շարք ուսումնասիրողներ, որոնցից են Կ.Պաֆֆենհոլցը, Ա.Զավարիցկին, Ա.Ասլանյանը, Վ.Ամարյանը և ուրիշներ: Հաշվի առնելով Վ.Ամարյանի աշխատանքներում տրված շրջանի հիշյալ հրաբխային ապարների տարածման և առաջացման ամփոփ պարզաբանումները, նրա կազմած 1:50000 մասշտաբի քարտեզում արտահայտված շրջանի երկրաբանական կառուցվածքի ներկայիս պատկերացումները՝ սույն հաշվետվությունում համառոտ տրվում է հետախուզված հանքավայրի հարակից տարածքի երկրաբանական կառուցվածքն ըստ Վ.Ամարյանի:

Հանքավայրի շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում հիմնականում մասնակցում են նեոգենի և չորրորդական ժամանակաշրջանների ապարներ, ինչպես նաև առաջացումներ: Այդ ապարների ստրատիգրաֆիական կտրվածքը ներքևից վերև ներկայացված է հետևյալ կերպ:

Ստորին-միջին միոցեն: Այս հասակի ապարները ներկայացված քարտեզի սահմաններում չեն մերկանում, դիտվում են կտրվածքում և ներկայացված են 3 հաստաշերտերով.

- խայտաբղետ (ավազային գլաքարերի, կոնգլոմերատների և կարմրագույն ավազաքարերի հերթափոխություն) հաստաշերտ, որի հզորությունը հասնում է 100-500 մ;
- խայտաբղետ (քարաղի, աղատար կավերի և անհիդրիտի շերտերի հերթափոխություն) հաստաշերտ՝ 100-700 մ հզորությամբ;
- գիպսատար (գիպսատար կավերի ու գիպսի շերտերի հերթափոխություն) հաստաշերտ՝ 50-200 մ հզորությամբ:

Վերին միոցեն (Սարմատ) – Նույնպես շրջանում չի մերկանում, ներկայացված է 50-300մ հզորության ավազակավային հաստաշերտով:

Ստորին պլիոցեն-Ավազակոպճագլաքարային և կավային նստվածքներ 20-200մ հզորության (միայն կտրվածքում):

Վերին պլիոցեն: – Ներկայացված է ակչագիլ և ապշերոն հարկերով:

Ակչագիլ - Ներկայացված է.

- փոքր հզորության՝ մինչև 60 մ, թթու պեմզային մոխրով;
- դոլերիտային անդեզիտաբազալտներով, որոնք մերկանում են Քասախ գետի կիրճի հունահիմքային մասի կտրվածքում և ծածկվում են Արագածի 2-րդ ցիկլի հզոր

ժայթքման անդեզիտաբազալտներով: Դրանք Արագածի հրաբխային ցիկլի հիմքի լավաներն են, որոնց հզորությունը հասնում է 150-200 մետրի:

Այս հաստվածքին հաջորդում են ակչագիլին վերագրվող 5-30 մ հզորության հասնող անդեզիտները:

Ապշերոն – Հրաբխային առաջացումների այս 2-րդ համալիրը կազմում է Արագած լեռան գլխավոր զանգվածը և տեղադրված է բոլոր վերը նկարագրված լավաների լվացված մակերեսների վրա: Այս համալիրի կտրվածքում առանձնանում են.

- տուֆալավաներ, տուֆեր, պեմզային գլաքարեր: Լրիվ կտրվածքը դիտվում է Քասախ գետի աջ ափին, հզորությունը հասնում է 25 մետրի;

- բազալտներ, անդեզիտաբազալտներ և այլն, ժայթքած Արագած լեռան ինչպես գլխավոր օջախից, այնպես էլ շրջանի տարբեր մասերում ցրված հրաբխային կոներից, հզորությունը 10-40 մ;

Այս հաստվածքին է վերագրվում հետախուզված Սասունիկի հանքավայրի «Ջի Թի Էս Սթոուն» տեղամասը:

- անդեզիտներ, անդեզիտադափնիտներ և դափնիտներ: Դրանք Արագածի 1-ին ժայթքման արդյունք են, կազմում են լեռան զանգվածի զգալի մասը, անմիջականորեն տեղադրված են Ամբերդ գետի հունի դոլերիտային անդեզիտաբազալտների վրա: Դրանց հզորությունը 50-300 մ է:

Ստորին-միջին չորրորդական (Անտրոպոգեն)-ի ընթացքում շրջանում շարունակվել է հրաբխային ակտիվ գործունեությունը:

Ստորին չորրորդական-ը (ներկայացված քարտեզի սահմաններից դուրս) ներկայացված է անդեզիտային և անդեզիտադափնիտային կազմի հզոր լավային ծածկոցով, որոնց հզորությունը 50-150 մ է:

Միջին չորրորդականի կտրվածքի հիմքում հիմնականում հրաբխային տուֆերն ու տուֆալավաներն են, որոնք առանձին տեղերում անցնում են պեմզաների:

Հրաբխային տուֆերը համատարած ծածկոցների և առանձին անկանոն ձևի տուֆակուտակների ձևով ծածկում են ստորին չորրորդականի կամ վերին պլիոցենի անդեզիտաբազալտների, անդեզիտների և անդեզիտադափնիտների հողմահարված և մասամբ լվացված մակերեսները, լցնելով հին ռելիեֆի ցածրադիր մասերը:

Միջին չորրորդականի կտրվածքը ավարտվում է ջրասառցադաշտային, լճագետային կոպճազլաքարերի, ավազների ու կավերի ոչ մեծ հզորության նստվածքներով:

Վերին չորրորդական-ը ներկայացված է փոքր հզորության բազալտների, անդեզիտաբազալտների ծածկոցներով Աշտարակյան հոսք:

Ժամանակակից առաջացումները ներկայացված են հիմնականում ալյուվիալ-պրոլյուվիալ և դելյուվիալ նստվածքներով՝ կավեր, կավավազներ, կոպճաավազներ և այլն: Դրանք շրջանում ունեն ոչ մեծ հզորություն՝ 0,1-ից 2 մ³ և միայն առանձին մասերում հասնում են մինչև 10 մ-ի:

2.3. Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն

Համաձայն ՀՀՇՆ 20.04 երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. Նախագծման նորմերին Նկարագրվող տարածաշրջանում երկրաշարժերի հնարավոր ուժգնությունը կազմում է 8,9 բալ և ավելի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՎԱՆԱԿԱՆ ՍԵՅՍՄԻԿ ՎՏԱՆԳԻ ԳՈՏԻԱՎՈՐՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

Սեյսմիկ շրջանացման սխեմատիկ քարտեզ

50 ՏԱՐՈՒՄ ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ
ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ ԱՐԱԳԱՑՈՒՄՆԵՐԻ
ԳԵՐԱՉԱՆՑՄԱՆ

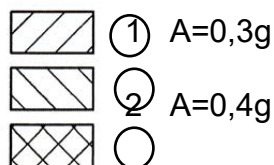
10% ՀԱՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԲ

Մասշտաբ 1 : 500 000

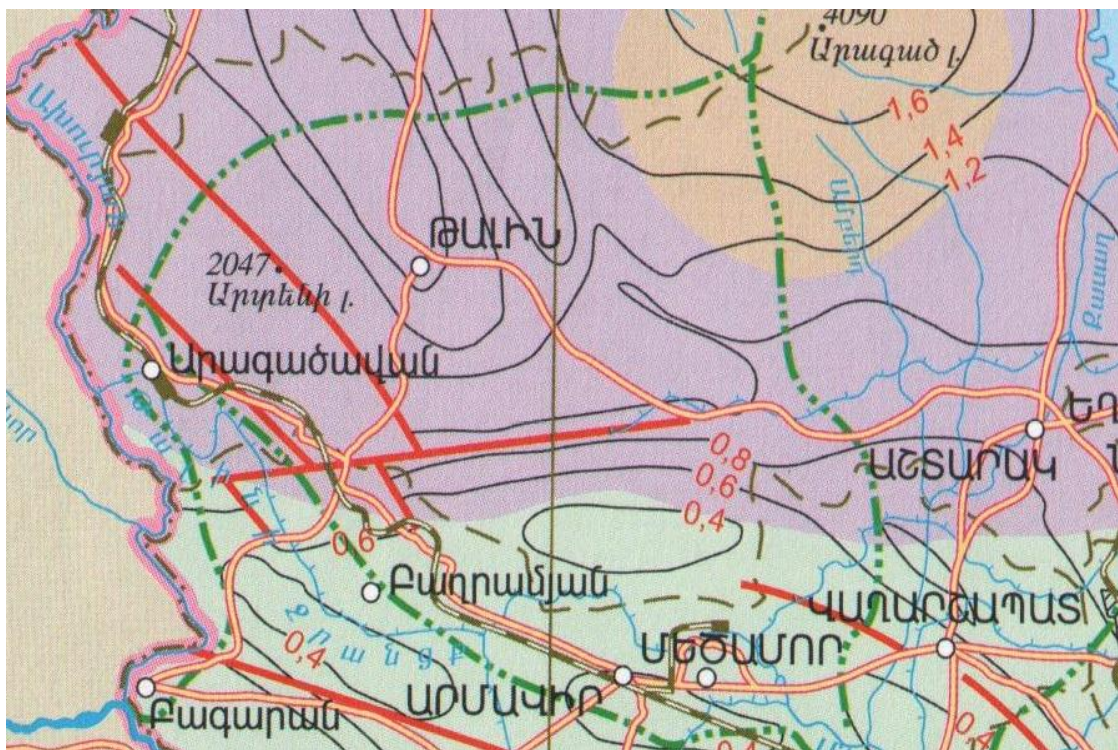
2018

ՍԵՅՄՍԻԿ ԳՈՏԻՆԵՐ

Գրունտի սպասվելիք արագացումների մեծություններով՝ A, ազատ անկման g արագացման մասերով

Տեղամասի տարածքը ներկայացված է մինչև 5° թեքությամբ մեղմաթեք հարթավայրով: Տարածքի երկրաձևաբանական կառուցվածքը բացառում է սողանքային երևույթների ձևավորումը: Մոտակա հայտնի սողանքային մարմինը գտնվում է երևակման տարածքից մոտ 18 կմ հյուսիս՝ Արագած լեռան լանջին:

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

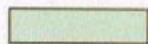

Սողանքներ

Խոշոր սողանքային տարածքներ

Հողմահարման գոտիներ

Ջերմաքիմիական

Ջերմակենսաքիմիական

Ջերմաստոնամանիքային

Նեոտեկտոնական բարձրացումների
հավասարագծեր (կմ)

Տեկտոնական խախտումներ

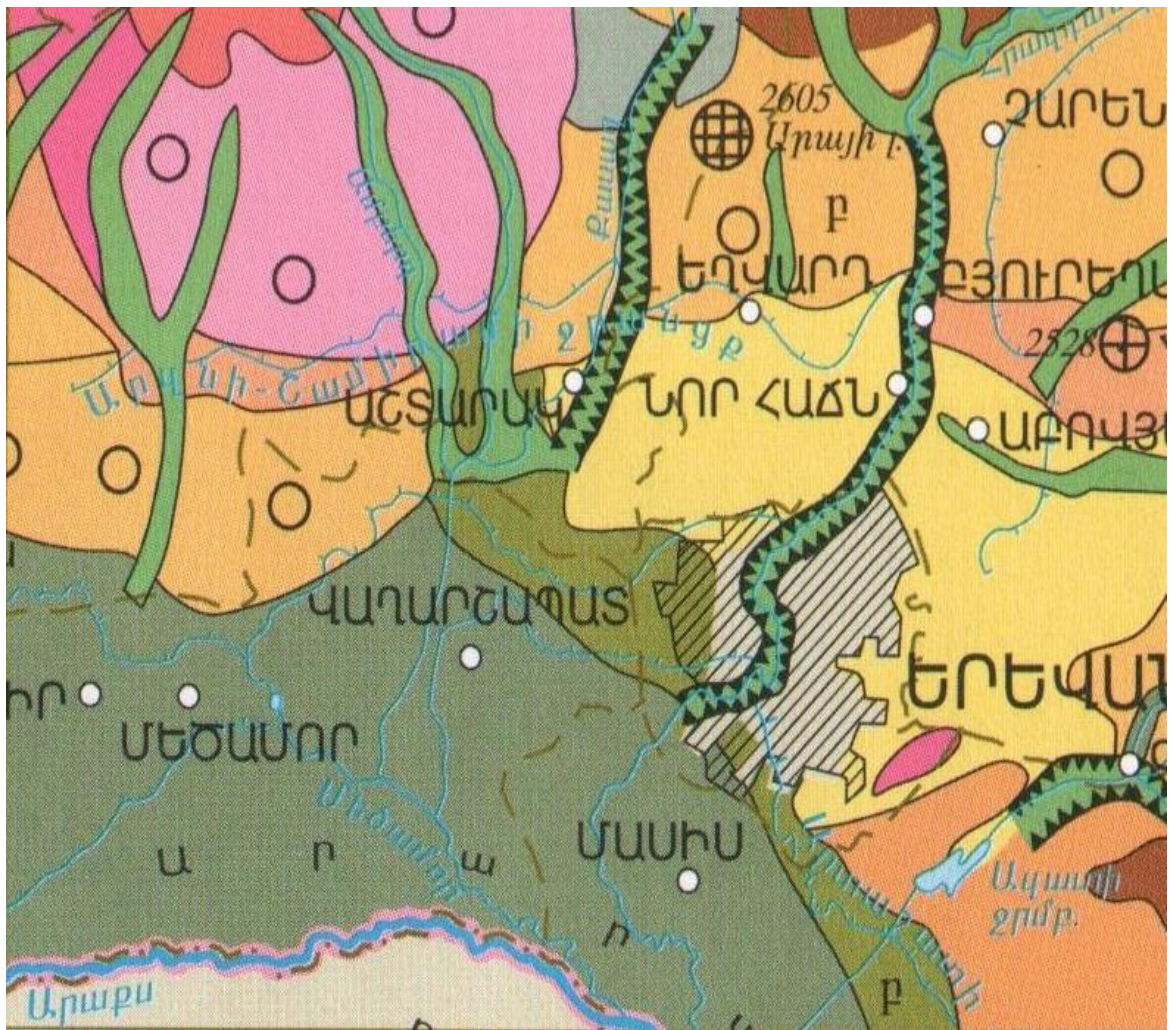
Ավազանների սահմաններ

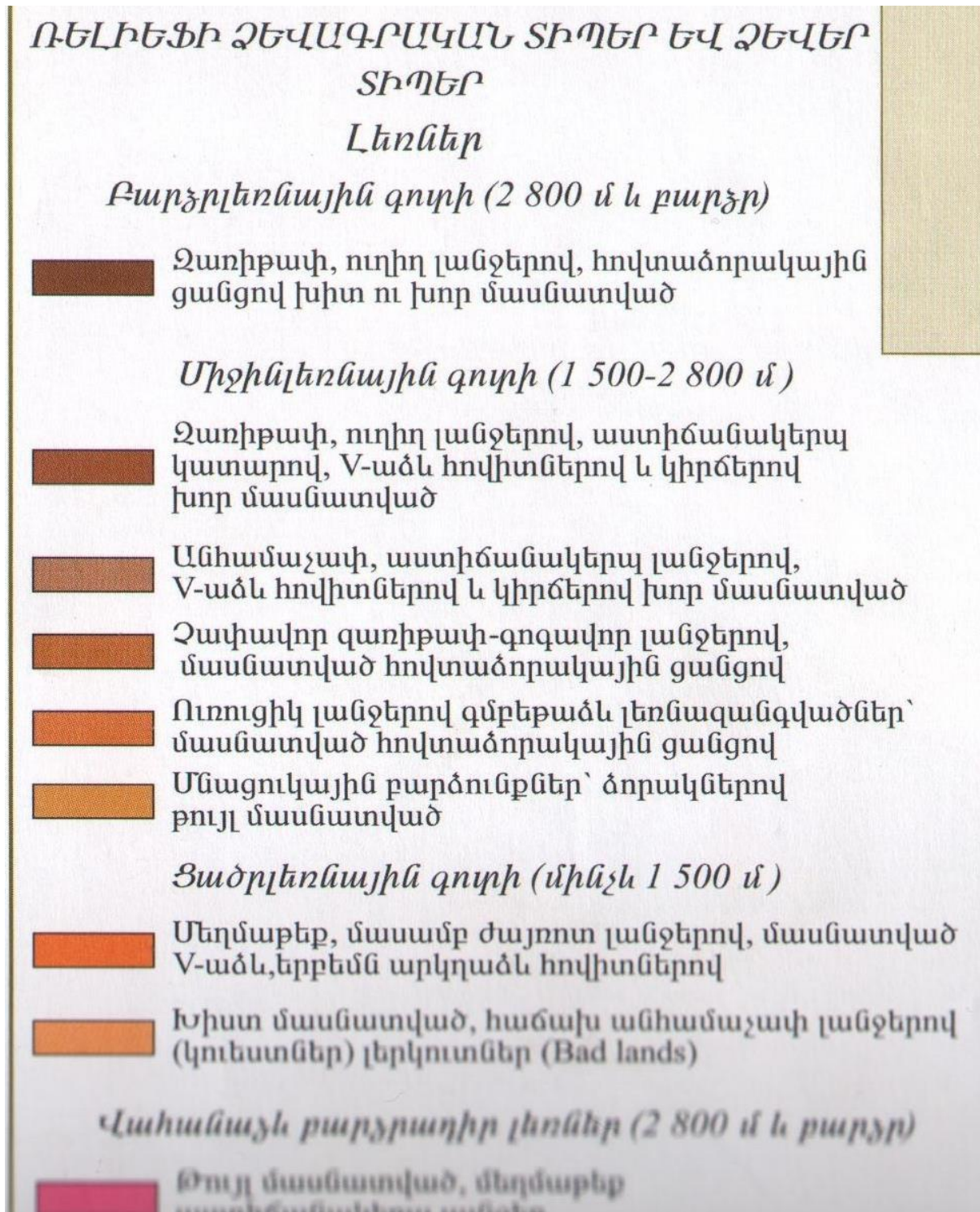

Սևանա լճի

Օկուպացիոն հետազոտություններ

Նկար 4.

Շրջանի մակերևույթի երկրաձևաբանական և թեքության անկյունների սխեմատիկ քարտեզները բերվում է ստորև նկար 4և 5ում:

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ

«Զի Թի Էս Սթոուն»>> երևակումում հետախուզական մեթոդիկայի ու միջոցների ընտրությունը կատարվել է հաշվի առնելով նրա երկրաբանական կառուցվածքի առանձնահատկությունները, տեղանքի ռելիեֆի ձևը:

Ելնելով հետախուզման համար հատկացված տարածքի չափերից, տեղամասի հետախուզումը որոշվել է իրականացնել մեխանիկական հորատման հորատանցքերի և նմուշարկման միջոցով:

Նշված աշխատանքների հիման վրա կտրվի բազալտների արդարոյունաբերական գնահատականը, կմշակվեն կոնդիցիայի չափանիշները և B կատեգորիայի պաշարների հաշվարկ կկատարվի:

Երկրաբանահանությային աշխատանքներ

- Տոպոգրաֆիական հանույթ

Ուսումնասիրվող տարածքում բազալտների հեռանկարայնության գնահատման համար անհրաժեշտ է կատարել 1:1000 մասշտաբի երկրաբանահանությային աշխատանքներ: Երկրաբանական քարտեզ կազմելու համար նախատեսվում է կատարել տոպոգրաֆիական հանույթ 5.13 հա տարածքի վրա: Դրանից բացի բոլոր հետախուզական փորվածքների և նմուշարկման տեղերի, ապարների երկրաբանական սահմանների գործիքային տեղադրմամբ:

Նախատեսվում է բոլոր փորվածքների մակշեյդերական սպասարկում ամբողջ աշխատանքների տևողության ընթացքում:

Նախատեսվում է հետազոտվող տարածքի վրա ստեղծել 1-ին և 2-րդ կարգի տրանզուլյացիոն ցանց: Տոպոլմակշեյդերական աշխատանքները կկատարվեն պայմանագրային հիմունքներով:

- Որոնողական երթուղիներ

Որոնողահետախուզական աշխատանքների համար եզրագծված տեղամասում նախատեսվում է կատարել 1:1000 մասշտաբի որոնողական երթուղիներ, 2կմ ընդհանուր երկարությամբ դաշտի երկրաբանական կառուցվածքի և երկրաբանական սահմանների ճշտմամբ:

Հորատանցքերի հորատում

«Զի Թի Էս Սթոուն»>> հետախուզվող տեղամասում բազալտները խորքում հետախուզելու նպատակով նախատեսվում է հորատել հորատանցքեր մինչև 15մ խորությամբ:

Հորատման աշխատանքները կիրականացվեն մասնագիտացված մասնավոր կազմակերպությունների կողմից պայմանագրային հիմունքներով: Այդ աշխատանքներով պետք է ապահովվի օգտակար մարմնի համապատասխան տիրույթից նվազագույնս 90% հորատահանուկի ելք:

Հորատումն իրականացվելու է ինքնաշարժ հորատող հաստոցներով կարծր համաձուլվածքի թագիկներով: Ընդամենը նախատեսվում է հորատել 15մ միջինը խորությամբ թվով 13մ հրատանցքեր: Այսպիսով, հորատման ընդհանուր մոտավոր ծավալը կկազմի 195զծ. մ:

Հորատող հաստոցի տեղակայում և ապատեղակայում

Նախագծով նախատեսվում է հորատել 13 հորատանցք, որի համար 13 անգամ կկատարվի հորատող հաստոցի տեղակայում և ապատեղակայում:

Փորձնական հանույթ

Պիտանի բլոկների ելքի տոկոսը որոշելու նպատակով անհրաժեշտ է նախատեսել փորձնական քարահանքի անցում 100 մ³ ծավալով, թարմ ապարների մեջ:

Փորձնական բացահանքի չափերն են՝ $20 \times 2 \times 2.5 = 100$ մ²: Փորձնական հանույթը պետք է կատարվի առանց պայթեցման աշխատանքների հորատասեպային եղանակով: Լեռնային զանգվածը 100մ³ ծավալով տեղափոխվելու է գ.Սասունիկ (1.5կմ հեռավորության վրա հանքավայրից), KAMAZ մակնիշի բեռնատար ավտոմեքենայով:

Լեռնային փորվածքների փաստագրում

Նախատեսվում է իրականացնել հետախուզական հորատանցքերի կապակցում, հորատահանուկի փաստագրվում է և նկարագրում: Կատարվելու է նմուշների վերցնում, դրանց պիտակավորում և փաթեթավորում նմուշարկման միջակայքերի նշմամբ: Տեղամասի տոպոգիմքի վրա կնշվեն հորատանցքերի տեղերը, որոնք կգրանցվեն համապատասխան մատյանում:

Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքներ նախատեսվում է կատարել 1:100 մասշտաբով:

Այդ աշխատանքների ծավալներն են. 195զծ.մ հորատանցքեր և 20զծ.մ փորձնական բացահանք -215զծ.մ:

Նմուշարկում

Օգտակար հանածոյի որակական ֆիզիկամեխանիկական, քիմիական և պետրոգրաֆիկական հատկությունների որոշման նպատակով բոլոր հորատանցքերը կենթարկվեն հանուկային մենակտորային նմուշարկման:

Հորատանցքերը կենթարկվեն համատարած և կետային (ընդհատվող տիրույթներով) նմուշարկվող առավելագույնը 5մ երկարությամբ հանուկային նմուշներով:

Ապարի քիմիական և պետրոգրաֆիական հատկությունների որոշման համար կվերցվեն 2-ական հանքակտորներ:

Ընդամենը նախատեսվում է վերցնել 39 հանուկային և 2-ական քիմիական և պետրոգրաֆիական հետազոտությունների համար և 2 նմուշ ճառագայթահիգիենիկ ուսումնասիրության համար:

Լաբորատոր ուսումնասիրություններ

Նախատեսվում է 39-նմուշների ֆիզմեխ. հատկությունների ուսումնասիրություն և 2-ական նմուշների քիմիական և պետրոգրաֆիական ուսումնասիրություն և 2 նմուշ ճառագայթահիգիենիկ ուսումնասիրության համար:

Հորատման հարթակների շինարարություն

Հորատման ժամանակ կօգտագործվեն նախկինում կառուցված ճանապարհները):

Նախատեսվում է 13 հորատման հարթակների կառուցում մեխանիկական եղանակով՝ 4-րդ կարգի ապարներում:

Այդ աշխատանքների ծավալներն են՝

-13 հորատման հարթակ: Մեկ հորատման հրապարակի մակերեսը կկազմի

$$6մ \times 8մ = 48մ^2$$

Ընդհանուր մակերեսը կկազմի – 624 մ²

ծավալը կկազմի՝ 624 մ² x 0.2մ = 124,8 մ³

Ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Հետախուզվող տարածքում ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական պայմանների /ջրաբեր հորիզոնների առկայությունը պարզելու համար/ պարզաբանման նպատակով նախատեսվում են կատարել համապատասխան դիտարկումներ:

Ինժեներաերկրաբանական հետազոտություններով նախատեսվում է պարզել հանքավայրի ապարների զանգվածների առանձնահատկությունները, դրանց անիզոտրոպիան, ապարների կազմը, դրանց ճեղքավորվածությունը, ապարների կազմվածքային յուրահատկությունները և այլն:

Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում Անցած լեռնային փորվածքները, հանուկը պետք է ենթարկվեն ռադիոմետրական չափումների, ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները պարզաբանելու համար:

ՀՈՂԵՐԻ ՌԵԿՈՆՏՐԱԿՏԻՎԱՑԻԱ

Հողի վերին շերտի պահպանության նպատակով ծրագրով նախատեսվում է հորատահարթակների կառուցման, փորձնական բացահանքի ժամանակ հանել հողի

շերտը, պահեստավորել, իսկ աշխատանքների ավարտից հետո, լանդշաֆտի վերականգնման նպատակով, ծածկել հողաշերտով:

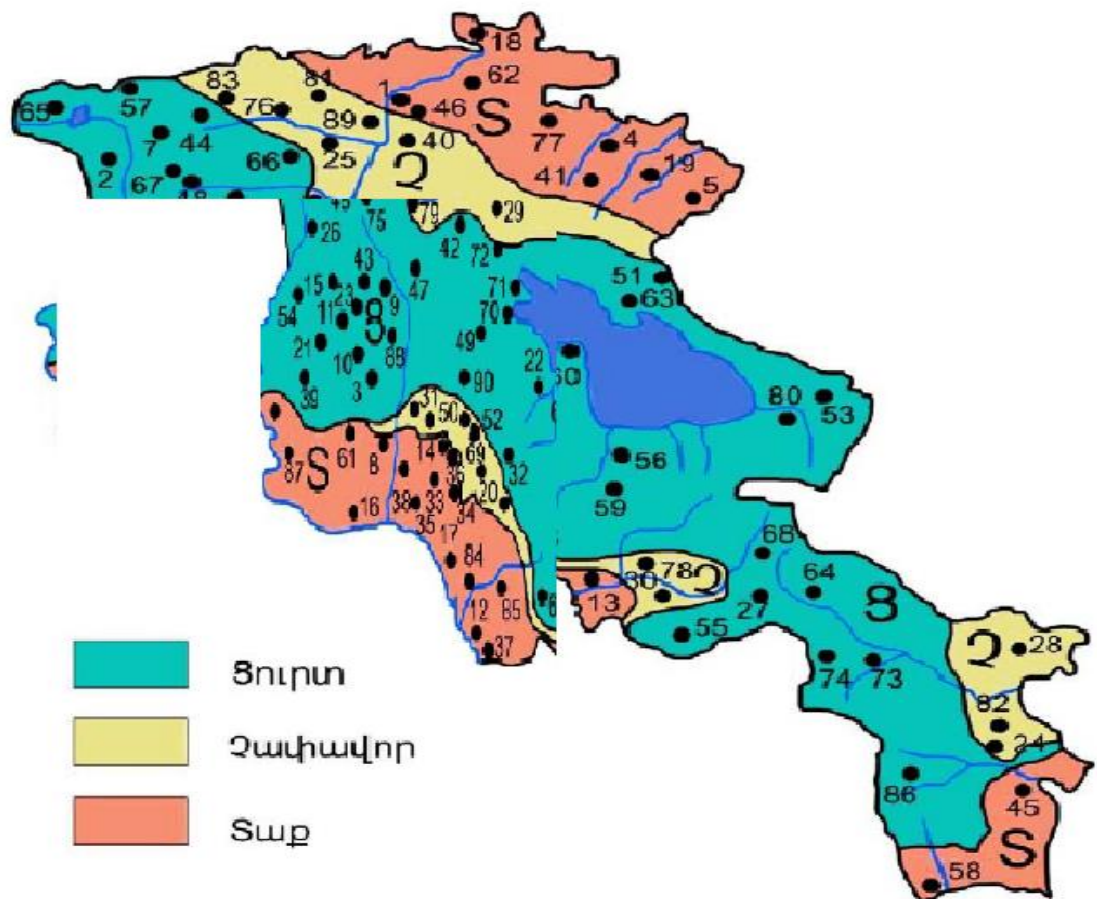
Ռեկուլտիվացիայի ենթակա հողերի ծավալը հաշվարկվում է հորատահարթակների մակերեսից: Հողաբուսածածկի շերտը վերականգնվում է 0.2 մ խորության վրա: Աշխատանքները կատարվելու են ձեռքով:

Վերականգնման ենթակա ընդհանուր մակերեսը /փորձնական բացահայտի +հորատման հարթակներ/ կազմում է $624+40=664\text{մ}^2$: Վերականգնման ծավալը կկազմի $664\text{մ}^2 \times 0.2\text{մ} = 132,8\text{մ}^3$:

Վերականգնումը իրականացվելու է ձեռքով III կարգի գրունտներով: Ռեկուլտիվացիայի գումարը կկազմի՝ $132.8 \times 600 = 79680$ դրամ

2.4 Երևական տարածաշրջանի կլիման

Տեղամասի կլիման չոր ցամաքային է: Քամիների գերակշռող ուղղությունը հիմնականում հյուսիսային և հյուսիս-արևելյան են: Բնական լանդշաֆտները չոր տափաստաններն են: Կլիմայական գոտիների տարածման սխեմատիկ քարտեզը ներկայացված է նկար 6ում :

Նկար 6.

Մթնոլորտային օդի միջին ջերմաստիճանը Աշտարակ օդերևութաբանական կայանի տվյալներով

Օդերևութաբանական կայան	Օդերևութաբանական կայանի բարձրությունը, մ	Միջին ջերմաստիճանը ըստ ամիսների, C°												Միջին տարեկան	Բացարձակ նվազագույն	Բացարձակ առավելագույն
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Աշտարակ	1090	-42	-13	44	11.3	162	208	247	250	202	136	66	-0.5	11.4	-25	41

Օդի հարաբերական խոնավությունը Աշտարակ օդերևութաբանական կայանի տվյալներով

	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %												Միջին տարեկան	Միջին ամսական ժ. 15 ին	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		հունվարին	օգոստոսին
Աշտարակ	76	68	61	60	59	53	51	49	53	61	70	77	62	67	40	29

Մթնոլորտային տեղումները և ձնածածկույթը ըստ Աշտարակ օդերևութաբանական կայանի բացակայում է:

Քամի

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Ամիսներ	Կրկնելիությունը, % Միջին արագությունը, մ/վ								Անհողմության կրկնելիությունը, %	Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥15մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը, մ/վ, որը հնարավոր
			ըստ ուղղությունների												
			Հյուսիսային (Հս)	Հյուսիս-Արևելյան (ՀսԱրլ)	Արևելյան (Արլ)	Հարավ-Արևելյան (ՀվԱրլ)	Հարավ (Հվ)	Հարավ-Արևմտյան (ՀվԱրմ)	Արևմտյան (Արմ)	Հյուսիս-Արևմտյան (ՀսԱրմ)					

																ը Է մեկ անգ ամ «ո» տար ի- ների ընթա ց- քում		
																2 0 0	5 0 0	10 0 0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	1 6	1 7	18	
Աշտարակ	892,0	հունվար	4	21	22	11	16	12	10	4	0	2,0	2,5	32	3 1	3 5	38	
			1,6	2,0	2,2	2,3	2,0	1,8	2,0	2,1								
		ապրիլ	4	18	23	12	15	13	11	4	0	2,7						
			3,7	2,8	2,6	2,8	2,8	2,7	2,9	2,8								
		հուլիս	4	26	23	11	12	11	9	4	0	3,2						
			4,4	3,5	3,3	3,2	3,2	2,6	2,7	3,2								
		հոկտեմբեր	4	24	26	12	13	10	9	2	0	2,2						
			1,7	2,1	2,3	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2								

2.5. Մթնոլորտային օդ

Հանրապետության տարածքում օդային ավազանի ֆոնային աղտոտվածությունը վերահսկվում է Շրջակա միջավայրի նախարարության , Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոնի՝ ՊՈԱԿ-ի կողմից: Մթնոլորտային օդի մոնիթորինգի տեղամասի շրջանում՝ բնակավայրերում չկա:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների արդյունքում մոտակա բնակավայրերի օդային ավազանների վրա ազդեցությունը կարող է գնահատվել հաշվարկային եղանակով՝ համաձայն 2014 թվականի , ՀՀ բնակավայրերի մթնոլորտային օդի աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները՝ համապատասխան ձեռնարկ-նախագիծ: Ըստ այդ նախագիծի մինչև 10 հազար բնակչությամբ բնակավայրերի համար, որոնց թվին են դասվում տեղամասին հարակից բնակավայրերը, օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցանիշներն են՝ փոշի՝ 0.2 մգ/մ³, ծծմբի երկօքսիդ՝ 0.02 մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ՝ 0.008 մգ/մ³ և ածխածնի օքսիդ՝ 0.4 մգ/մ³:

2.6. Ջրային ռեսուրսներ

Երևական տարածքում մշտական բնույթի մակերեսային ջրային հոսքեր՝ գետեր չկան:

Մակերևութային ջրերի աղտոտվածության մոնիթորինգային աշխատանքները կատարվում են ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության , Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոնի՝ (ՇՄՄՏԿ) ՊՈԱԿ-ի կողմից:

ՀՀ մակերևութային ջրերի աղտոտվածության գնահատումը

Հայաստանի Հանրապետությունում մակերևութային ջրերի որակի գնահատման համակարգը ջրի որակի յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ , գերազանց (1-ին դաս) , , լավ (2-րդ դաս) , , միջակ (3-րդ դաս) , , անբավարար (4-րդ դաս) և , վատ (5-րդ դաս): Ջրի որակի ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով: Սևանա լճի և Արաքս գետի ջրի որակի գնահատումը դեռևս կատարվում է համաձայն 1990 թվականին ընդունված մակերևութային ջրերի աղտոտվածության ձևաչափի սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների:

2021 թվականի տվյալների համաձայն ՀՀ գետերի 26.5% գնահատվել է 2-րդ դասի (, լավ որակի) , 40.8% -ը գնահատվել է 3-րդ դասի (, միջակ որակի) , 11.2% -ը գնահատվել է 4-րդ դասի (, անբավարար որակի) և 21.4% գնահատվել է 5-րդ դասի (, վատ որակի):

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ԽԱՆՆԵՐ

Մարզկենտրոններ	Մարզեր
Բաղաբեր	Երևան
Մարզկենտրոնային բնակավայրերի որակի մոնիթորինգի դիտակետեր	Արագածոտնի մարզ
Հիդրոլոգիական դիտակետեր	Արարատի մարզ
Մետաղի մոնիթորինգի դիտակետեր	Արմավիրի մարզ
Մոտորային թաղանթային բնակավայրերի մոնիթորինգի դիտակետեր	Գեղարքունիքի մարզ
Մրցույթային օդի գետնամերձ շերտի	Լոռու մարզ
Արտիկ նույնատեսակի դիտակետեր	Նոյաբյանի մարզ
Պայիկ նույնատեսակի դիտակետեր	Շիրակի մարզ
Օդերևութաբանական կայաններ	Սյունիքի մարզ
Հիմնական գետեր	Վայոց ձորի մարզ
ՀՀ պետական սահման	Տավուշի մարզ
Լճեր և ջրամբարներ	

Մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգի արդյունքների համաձայն ՀՀ գետերի ակունքներում և բնակավայրերից վերև ընկած հատվածներում ջրի որակը

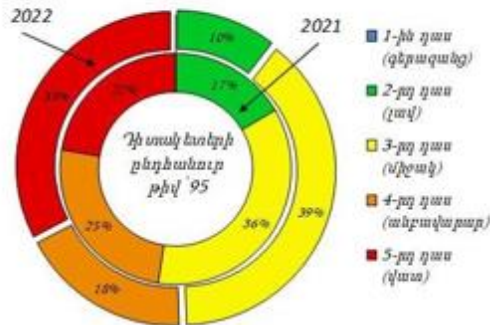
28

նիտրիտ իոններով: Հատկապես աղտոտված է Փամբակ գետը՝ Վանաձոր քաղաքից հետո, Ախուրյան գետը՝ Ամասիա գյուղից հետո և Գյումրի քաղաքից հետո, Կարկաչուն գետը՝ գետաբերանի հատվածում, Մեծամոր գետը՝ Վաղարշապատ քաղաքից հարավ հատվածում, Զասախ գետը՝ Ապարան քաղաքից հետո, Գետառ գետը՝ գետաբերանի հատվածում, Հրազդան գետը՝ Երևան քաղաքից հետո մինչև գետաբերանն ընկած հատվածում, Մարմարիկ գետը՝ գետաբերանի հատվածում, Վարարակ գետը՝ Գորիս քաղաքից ներքև հատվածում:

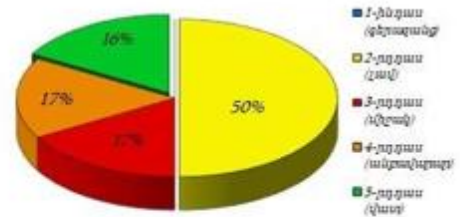
ՀՀ մակերևութային ջրերի աղտոտվածության գնահատումը

2022 թվականի տվյալների համաձայն ՀՀ գետերի դիտակետերի 10%-ում ջրի որակը գնահատվել է 2-րդ դաս («լավ» որակ), 39%-ում՝ 3-րդ դաս («միջակ» որակ), 18%-ում՝ 4-րդ դաս («անբավարար» որակ) և 33%-ում՝ 5-րդ դաս («վատ» որակ):

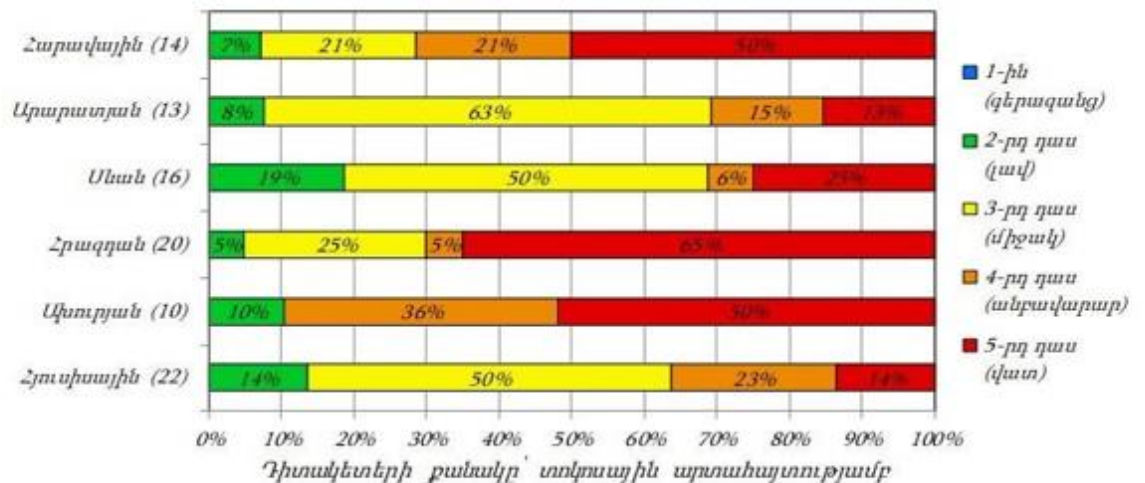
ՀՀ գետերի ջրի որակի նկարագիրը 2021-2022 թվականներին

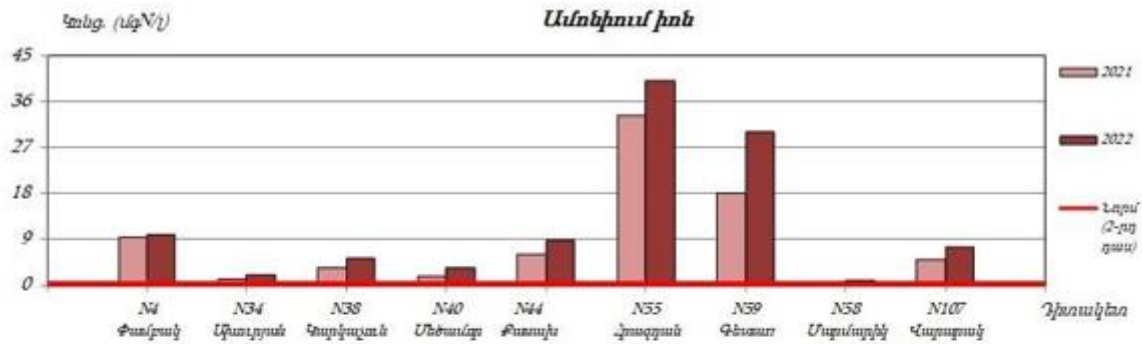
ՀՀ ջրամբարների ջրի որակի նկարագիրը 2022 թվականին (դիտակետերի ընդհանուր թիվ՝ 6)

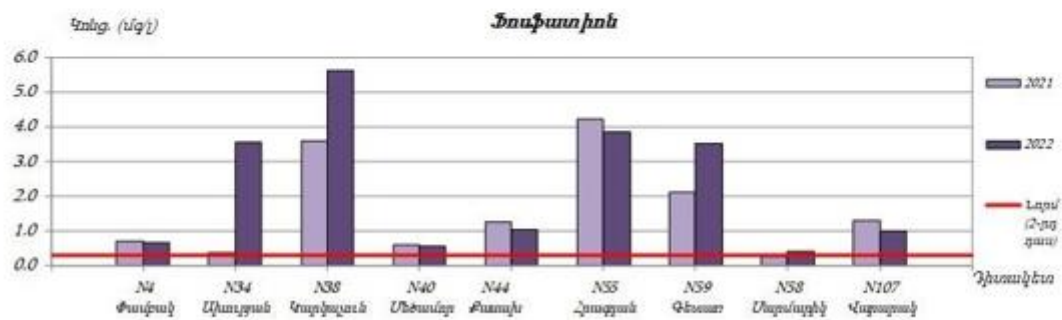
Գծապատկեր 2. Գետերի և ջրամբարների ջրի որակի նկարագիրը

Գծապատկեր 3. Գետերի ջրի որակի նկարագիրն ըստ ՋԿՏ-ների, 2022 թ.

Գծապատկեր 1. Կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերով աղտոտված հիմնական գետերում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիան 2021-2022 թթ.

Գծապատկեր 2. Կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերով աղտոտված հիմնական գետերում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիան 2021-2022 թթ.

Հրազդան	Քառասին	0.5 կմ ք. Ապարանից վերև (43)	Երկայթ	3-րդ	3-րդ
		0.5 կմ ք. Ապարանից ներքև (44)	Նիտրիտ իոն, մանգան, երկաթ	3-րդ	5-րդ
			Ֆոսֆատ իոն, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր, ԳՇՆ	4-րդ	
			Ամոնիում իոն	5-րդ	
		1 կմ ք. Աշտարակից վերև (45)	Ֆոսֆատ իոն, վանադիում, երկաթ	3-րդ	3-րդ
		3.5 կմ ք. Աշտարակից ներքև (46)	Ֆոսֆատ իոն, վանադիում, երկաթ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	3-րդ
		Գետաբերան (47)	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն, վանադիում, երկաթ, ՀԱԱ	3-րդ	3-րդ

Հրազդան ջրավազանային կառավարման տարածք

Քասախ գետի ջրի որակը Ապարան քաղաքից վերև, Աշտարակ քաղաքից վերև և ներքև, ինչպես նաև գետաբերանի հատվածներում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)։ Ապարան քաղաքից վերև՝ պայմանավորված երկաթով, Աշտարակ քաղաքից վերև՝ ֆոսֆատ իոնով, վանադիումով և երկաթով, Աշտարակ քաղաքից ներքև՝ նաև ընդհանուր ֆոսֆորով, գետաբերանի հատվածում՝ նիտրատ և ֆոսֆատ իոններով, վանադիումով, երկաթով և ընդհանուր անօրգանական ազոտով։ Ապարան քաղաքից ներքև ջրի որակը գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով։

Գեղարոտ գետի ջրի որակը Արագած գյուղից վերև գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված մանգանով, գետաբերանի հատվածում՝ «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով և երկաթով։

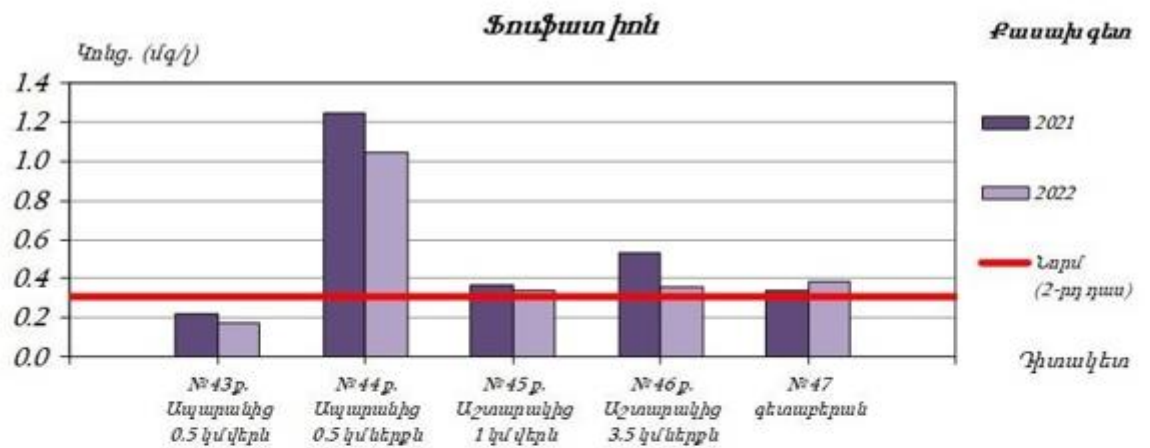
Շաղվարդ գետի ջրի որակը Փարսի գյուղից ներքև գնահատվել է «միջակ» (3 -րդ դաս)՝ պայմանավորված ֆոսֆատ իոնով, վանադիումով և երկաթով։

Հրազդան գետի ջրի որակը Գեղամավան գյուղի մոտ գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով։ Քաղսի գյուղից ներքև, Արգել գյուղից ներքև, Արգնի ՀԷԿ-ից վերև, Երևան քաղաքից ներքև՝ Դարբնիկ գյուղի մոտ, Գեղանիստ գյուղի մոտ, և գետաբերանի հատվածներում ջրի որակը գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս)։ Քաղսի գյուղից ներքև և գետաբերանում՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով և վանադիումով, Արգել գյուղից ներքև և Արգնի ՀԷԿ-ից վերև հատվածներում՝ վանադիումով, Երևան քաղաքից ներքև՝ Դարբնիկ գյուղի մոտ հատվածում՝ թթվածնի 5-օրյա կենսաբանական պահանջարկով, ամոնիում և ֆոսֆատ իոններով, վանադիումով, ընդհանուր անօրգանական ազոտով և ընդհանուր ֆոսֆորով, Գեղանիստ գյուղի մոտ՝ ամոնիում, նիտրիտ և ֆոսֆատ իոններով, վանադիումով, ընդհանուր անօրգանական ազոտով և ընդհանուր ֆոսֆորով։

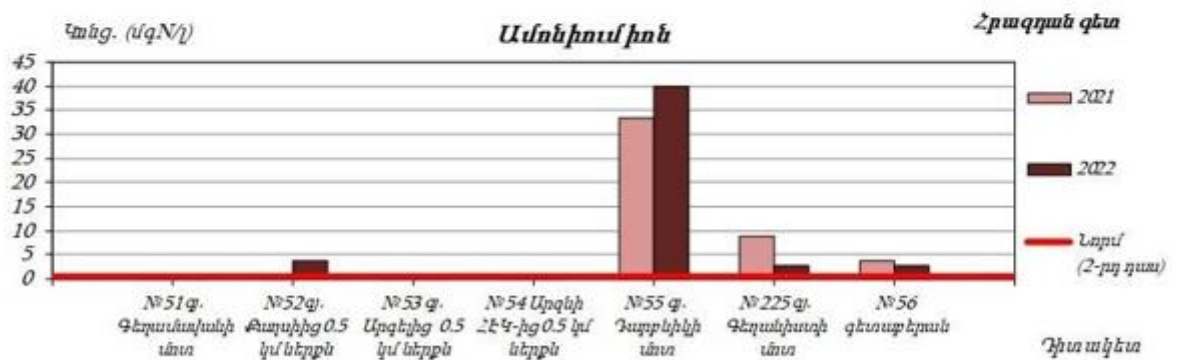
Գետառ գետի ջրի որակը գետաբերանի հատվածում գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով, վանադիումով, ընդհանուր անօրգանական ազոտով և ընդհանուր ֆոսֆորով։

Մարմարիկ գետի ջրի որակը Հանքավան գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանում՝ «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված մանգանով։

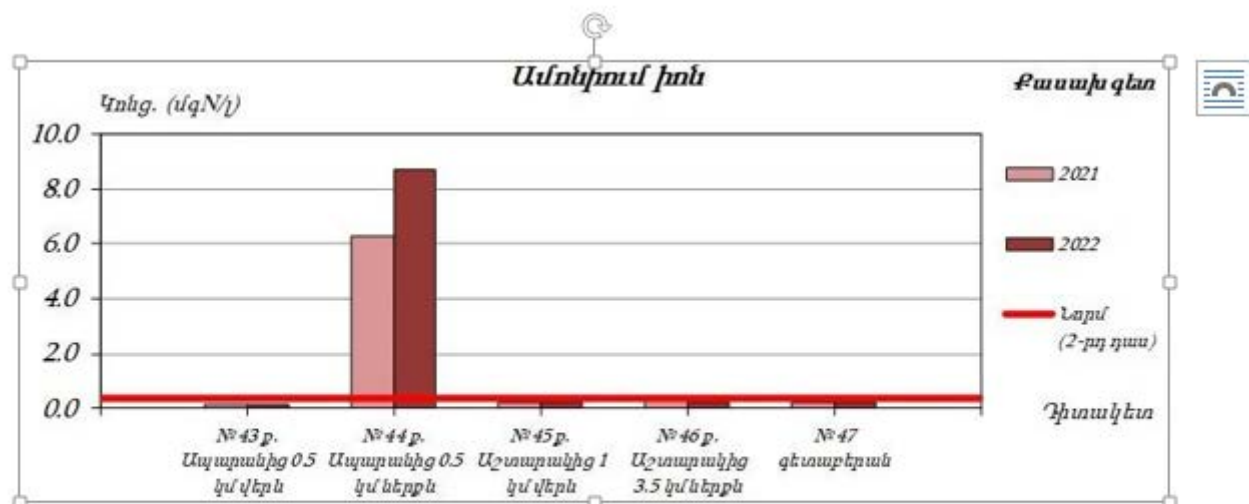
Ծաղկաձոր գետի ջրի որակը Ծաղկաձոր քաղաքից վերև գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս)՝ պայմանավորված մանգանով, Ծաղկաձոր քաղաքից ներքև՝ «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված՝ ամոնիում իոնով և մանգանով։

Գծապատկեր 11. Քասախ գետում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիայի փոփոխությունը

Գծապատկեր 12. Հրազդան գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիայի փոփոխությունը

Գծապատկեր 10. Քասախ գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիայի փոփոխությունը

[illegible]

Տեղամասի շրջանում տարածված են շագանակագույն, բարձրադիր գոտում նաև՝ քարքարոտ սակավագոր սևահողերը, ծածկված հացազգի, տարախոտահացազգի, երբեմն մարգագետնատափաստանային բուսականությամբ: Հողերի բնական տիպերի բաշխվածությունը երևակման շրջանում բերված է նկար 7-ում:

Բուն երևակման տարածքը ներկայացված է շագանակագույն թույլ կարբոնատային փոքր, առանձին հատվածներում միջին հզորությամբ (0,25 միջին հզորությամբ) հողերով, որոնք ձևավորվել են տիպիկ չոր տափաստանային բուսականության տակ, հրաբխային ապարների հողմահարված նյութերի, ինչպես նաև տեղակուտակ, ողողաբերուկ և հեղեղաբերուկ գոյացումների վրա:

Տեղամասի շագանակագույն հողերի ծավալային զանգվածը տատանվում է 1.36մ³ի, տեսակարար զանգվածը՝ 2.57մ³ի, ընդհանուր ծակոտկենությունը՝ 46,4, խոնավությունը՝ 24% Հողերում որոշվել է կարբոնատների 1% պարունակություն, ինչը առաջ է բերում հողերի ցեմենտացում, ամրացում, ցածր ջրաթափանցելիություն:

Հողերի ստրուկտուրան թույլ արտահայտված կնձկային է, առանձին հատվածներում՝ փոշենման:

Այս տիպի հողերը բնութագրվում են հետևյալ քիմիական և ջրաֆիզիկական հատկություններով:

Հողատիպը և ենթատիպը	Խորությունը, սմ	Տոկոսներով			Կլանված ջրի քանակությունների գումարը, մ/էկվ հողում	pH-ը ջրային քաշվածքում
		հումուս	O ₂	գիպս SO ₄		
Մուգ-շագանակագույն	015	3.2	.4	0.0	33.1	7.9
	1534	2.1	.3	0.0	31.5	8.4
	3473	1.6	6.5	0.1	30.1	8.3
	73105	1.0	5.7	0.1	29.7	8.3
	105155	0.8	7.7	0.1	25.8	8.4
Բաց-շագանակագույն	025	2.4	.4	0.0	29.4	8.1
	2539	1.4	.4	0.5	28.8	8.4
	3985	1.2	5.4	1.0	24.4	8.2

Ըստ մեխանիկական կազմի այս հողերը դասվում են միջակ և ծանր կավավազային տարատեսակների շարքին: Կախված ռելիեֆի պայմաններից և էռոզայի ենթարկվածության աստիճանից՝ հանդիպում են ինչպես ավելի թեթև, այնպես էլ ծանր մեխանիկական կազմով հողեր:

Հողերի կլանման տարողությունը համեմատաբար ցածր է, որը պայմանավորված է հումուսի սակավ պարունակությամբ և թեթև կավավազային մեխանիկական կազմով: Շագանակագույն հողերի ծավալային զանգվածը տատանվում է 1.24-1.48մ³ի,

տեսակարար զանգվածը՝ 2.502.65/ամ3-ի, ընդհանուր ծակոտկենությունը՝ 4.382.1, խոնավությունը՝ 2030%-ի սահմաններում:

Այս տիպի հողերը պարունակում են մեծ քանակությամբ կարբոնատներ՝ մինչև 1025% որն առաջ է բերում հողերի ցեմենտացիա և քարացում: Հողը և փխրուկաբեկորային մայրատեսակը հարուստ են հողալկալի մետաղներով, ֆոսֆորական թթվով և կալիումով: Ամֆշակ հողերում ստրուկտուրանիտոզոր կնձկային է:

Տեղամասի տարածում հողաբուսական շերտը ներկայացված է առավելագույնը 0.2 հզորությամբ խոտաբույսերի արմատներ պարունակող շագանակագույն հողերով: Հումուսի պարունակությունը հասնում է 1.7% CO₂ 3.9% կլանված կատիոնների գումարը՝ 26.5/էկվ 100 հողում:

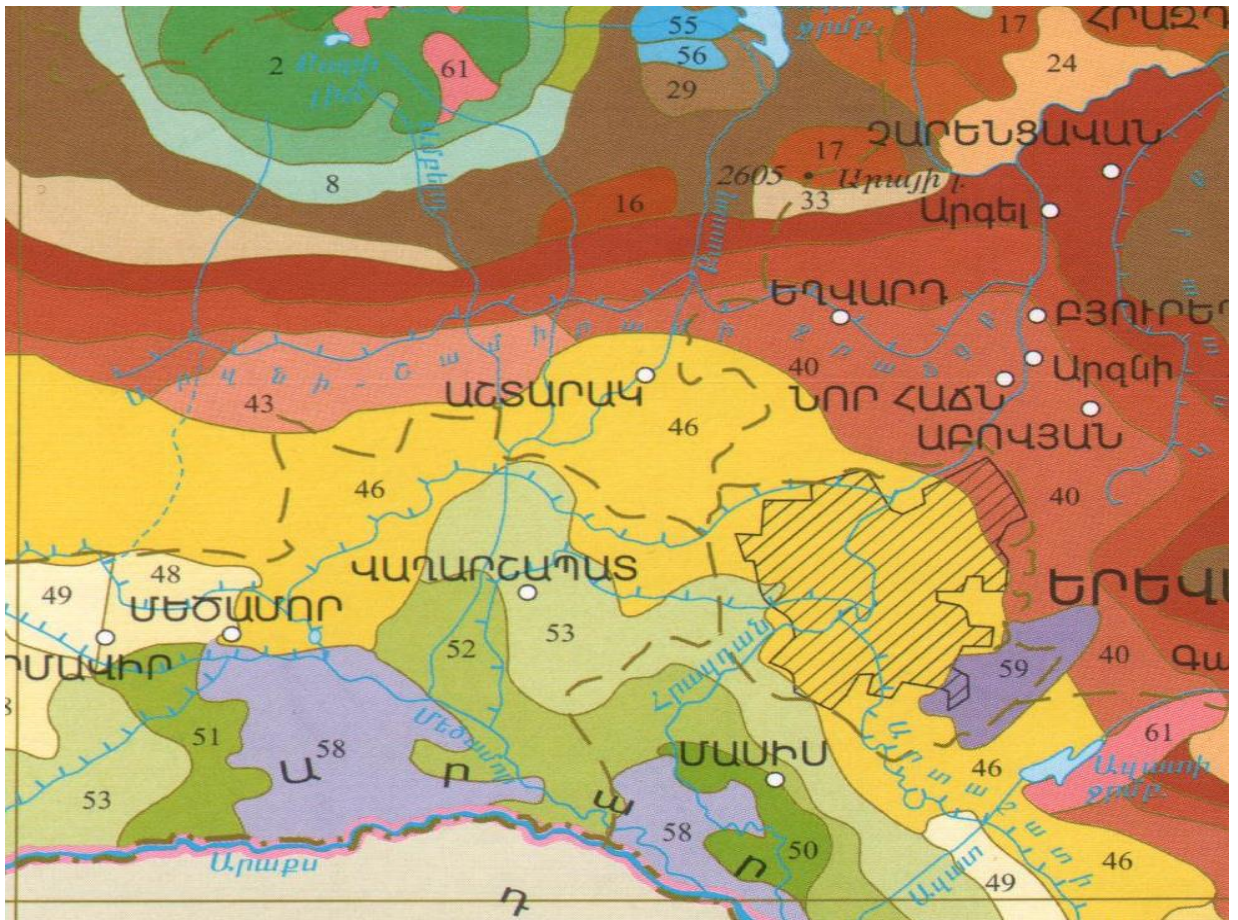
Հայցվող տարածքի հողերն աղտեղված չեն: Հայցվող տարածքի հողի բերրի շերտի հզորությունը կազմում է մոտ 0,2մ:

2.8. Բուսական և կենդանական աշխարհ

Տեղամասի շրջանին բնորոշ են երկու տիպի բուսակաձածկեր: Երևակման հյուսիսային հատվածում զարգացած են լեռնատափաստանային հացազգային, տարածոտա-հացազգային լանդշաֆտները, իսկ հրավում (ներառյալ՝ տեղամասը) կիսանապատային օշինդրա-էֆեմերային բուսականությունը (նկար 8):

Լեռնատափաստանային բուսականությունը ներկայացված է երեք ֆորմացիաներով՝ փետրախոտային (*Stipa*), շյուղախոտային (*Festuca*) և ցորնուկային (*Bromus*) տափաստաններ:

Բուն երևակման տարածքին բնորոշ կիսանապատային բուսականությունը ներկայացված է օշինդրա-էֆեմերային տեսակներով՝ օշինդր բուրավետը (*Artemisia fragrans* Willd.), այծակն գլանաձև (*Aegilops cylindrica*), անապատասեզ (*Eremopyrum*), վառվռուկ (*Alyssum*), փշամանդիկ (*Atraphaxis*), անմեռուկ (*Xeranthemum squarrosum*), երիզախոտ երկարամազը (*Taeniatherum crinitum*) և ավելաբույս գետնատարածը (*Kochia prostrata*):

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

ՀՈՂԱՅԻՆ ՏԻՊԵՐ

1	Լեռնամարգագետնային ճմատորֆային խճային	32	Սևահող տիպիկ ալրային կարբոնատային
2	Լեռնամարգագետնային ճմային խորքային հագեցած	33	Սևահող ալրային կարբոնատային
3	Լեռնամարգագետնային ճմային խորքային չհագեցած	34	Սևահող կարբոնատային մնացորդային կարբոնատային
4	Լեռնամարգագետնային թույլ ճմային խորքային հագեցած	35	Մարգագետնասևահողային կոպճային
5	Լեռնամարգագետնային թույլ ճմային խորքային չհագեցած	36	Մուգ շագանակագույն խճաքարային տեղ-տեղ կարբոնատային ցեմենտացած
6	Մարգագետնատափաստանային սևահողանման մնացորդային հագեցած	37	Մուգ շագանակագույն մնացորդային կարբոնատային
7	Մարգագետնատափաստանային սևահողանման խճաքարային	38	Շագանակագույն խճաքարային տեղ-տեղ կարբոնատային ցեմենտացած
8	Մարգագետնատափաստանային տիպիկ մնացորդային հագեցած	39	Շագանակագույն մնացորդային կարբոնատային
9	Մարգագետնատափաստանային տիպիկ մնացորդային չհագեցած	40	Բաց շագանակագույն խճաքարային տեղ-տեղ կարբոնատային ցեմենտացած
10	Մարգագետնատափաստանային տիպիկ խճաքարային	41	Բաց շագանակագույն մնացորդային կարբոնատային
11	Անտառային գորշ ուժեղ չհագեցած խճաքարային	42	Բաց շագանակագույն մնացորդային գիպսակիր
12	Անտառային գորշ ուժեղ չհագեցած կավայնացած	43	Բաց շագանակագույն թերի զարգացած
13	Անտառային գորշ թույլ չհագեցած խճաքարային	44	Բաց շագանակագույն կոպճային
14	Անտառային գորշ թույլ չհագեցած կավայնացած	45	Բաց շագանակագույն պալեոհիդրոմորֆ կապակցված

Տարածաշրջանում անողնաշարավոր կենդանիներից հանդիպում են՝ մորեխների, ծորիդների տեսակներ, երկթևանիներ։ Կարիճներից հանդիպում է միայն դեղին կարիճը։ Սողուններից դիտվել է բարեկազմ օձագլուղ մողեսը։ Կաթնասուններից արձանագրվել է նապաստակ և աղվեսը (*Vulpes vulpes*)։ Բնակիչների հավաստմամբ տարածքում բնակվում են նաև գայլերը, որոնք պարբերաբար վնաս են հասցնում ոչխարների գլխաքանակին։ Լայն տարածում ունեն դաշտամկները։ Կաքավաձոր բնակավայրում բազմաթիվ են քաղաքային ծիծեռնակները, տեղամասում նկատվել է արտույտ։

Հայցվող բուն տարածքում խոշոր կենդանիների վերգետնյա և ստորգետնյա բներ, որջեր չեն դիտարկվել, սակայն առկա են կրծողների բազմաթիվ բներ։

Նախնական հայտի կազմման ժամանակ ուսումնասիրվել են ՀՀ բույսերի և ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքերը, դրանցում նշված տեսակների աճելավայրերի և ապրելավայրերի սխեմատիկ քարտեզները համադրվել են տեղամասի տեղադիրքը արտացոլող քարտեզների հետ։

Տեղամասի շրջանում հայտնի են ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված կարծրածաղիկ (լատ.՝ *Scleranthus perennis*) տեսակը, որի աճելավայրը գտնվում է Բայսըզ գյուղի շրջակայքում, տեղամասից շատ հեռավորության վրա։

Ըստ ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում ներկայացված ապրելավայրի բնութագրման, տեղամասի շրջանում կարող է հանդիպել Շիդլովսկու դաշտամուկը (լատ.՝ *Microtus*) (բնադրում է ~~1400~~ **700** բարձրություններում գտնվող չոր-լեռնային և լեռնային տափաստաններում)։

Տեղամասում իրականացված նախնական դիտարկումների ժամանակ ,կարծրածաղիկ/ տեսակի աճելավայր չի արձանագրվել, չի դիտարկվել նաև Շիդլովսկու դաշտամուկը։

Հայցվող տարածքի 3.4799հա հանդիսանում է ՋԻ ԹԻ ԷՍ ՍԹՈՈԻՆ ՍՊԸ-ին վարձակալությամբ պատկանող գյուղատնտեսական արոտավայրեր, իսկ 1.6հա վարձակալությամբ Նորիկ Արտաշեսի Սահակյանին պատկանող գյուղատնտեսական այլ հողատեսք։ Միաժամանակ կցված է Նորիկ Արտաշեսի Սահակյանի համաձայնությունը։

Հայցվող բուն տարածքում ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված բույսերի և կենդանիների տեսակներ չեն հանդիպում։

2.9. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տեղամասը ներառված չէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքի սահմաններում։ Մոտակա բնության հատուկ պահպանվող տարածքը , Արագածի ալպյան/ արգելավայրն է, որը հիմնադրվել է ՀՍՍՀ մինիստրների սովետի ~~1959~~ **1959** Վականի հունվարի ~~29~~ **29** թիվ ~~20~~ **20** որոշմամբ ՀՀ Արագածոտնի մարզ, Արագած լեռան հարավային լանջին, Քարի լճի շրջակայքում, ծովի մակարդակից ~~3203~~ **3203** ~~350~~ **350** բարձրության վրա։ Արգելավայրը զբաղեցնում է ~~300~~ **300** ~~հա~~ **հա** տարածք։ Արգելավայրի պահպանության օբյեկտներն են սառցադաշտային Քարի լիճը և հարակից ալպյան մարգագետինները։ Տեղամասի և , Արագածի ալպյան/ արգելավայրի միջև հեռավորությունը ուղիղ գծով կազմում է ավելի քան ~~28~~ **28** ~~կմ~~ **կմ**։

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ են հանդիսանում նաև բնության հուշարձանները: ՀՀ տարածքի բնության հուշարձանների ցանկը հաստատվել է ՀՀ կառավարության ~~14.08.2018~~ **14.08.2018**-ի **N 967**- որոշմամբ: ՀՀ Արագածոտնի մարզում հաշվառված բնության հետևյալ հուշարձանները.

Անվանումը	Տեղադիրքը
, Տափակ Բլուրէ լիպարիտային գմբեթ	Արագածոտնի մարզ, Թաթուլ գյուղից 2.0 կմ հվ-արմ
, Բազալտե արևէ, եզակի ճառագայթաձև անջատում	Արագածոտնի մարզ, Բյուրական գյուղից 7 կմ հս, Արխաշան գետի ձախափնյա մասում Ամբերդ ամրոցի մոտ
, Տատիկէ քարե բնական քանդակ	Արագածոտնի մարզ, Դաշտադեմ գյուղի հվ-արլ եզրին
, Փոքր Արտենիէ հրաբուխ	Արագածոտնի մարզ, Արևուտ գյուղից 2.5 կմ հվ-արմ
, Քարե կարկուտէ տեքստուրային առանձնահատուկ ներփակումներ	Արագածոտնի մարզ, Սարալանջ գյուղից մոտ 3.0 կմ հս-արմ
Արայի լեռան խառնարանը	Արագածոտնի մարզ, Արտաշավան գյուղից 6 կմ հս-արլ
, Անանունէ ժայռ-մնացուկներ	Արագածոտնի մարզ, Սարալանջ գյուղից 4.5 կմ հվ-արմ, Արայի լեռ, հրաբխի հարավային լանջերին
, Անանունէ էրոզիոն աշտարակ	Արագածոտնի մարզ, Սարալանջ գյուղից 4 կմ արմ, Արայի լեռան հրաբխի խառնարանում
, Զինգիլային դաշտէ քարե կուտակումներ	Արագածոտնի մարզ, Քուչակ գյուղից մոտ 15 կմ հս-արմ, , Էլոյի բերդէ տանող ճանապարհին
, Մեծ Արտենիէ էքստրուզիվ կոն	Արագածոտնի մարզ, բնապատմական համալիր Մեծ Արտենի լեռ (2047 , քարեդարյան (օլիգոցեն) հասակի եզա
, Քյահրիզէ աղբյուր	Արագածոտնի մարզ, Գեղաձոր գյուղից 8.5 կմ հվ-արմ, Գեղաձոր գետի վերին հոսանքի տրոգային կրկեսի վերին եզրին
, Գեղաձորէ աղբյուր	Արագածոտնի մարզ, Գեղաձոր գյուղից 7.5 կմ հվ-արմ, Գեղաձոր գետի վերին հոսանքի տրոգային կրկեսում, 9 մ-ից 3000 բարձրության վրա
, Ջաղացիէ աղբյուր	Արագածոտնի մարզ, Ղազարավան գյուղի հվ ծայրամասում, ծ.մ-ից 1180 բարձրության վրա
, Սրբիէ կամ , Քառասունէ աղբյուր	Արագածոտնի մարզ, Ապարան քաղաքի կենտրոնում, ծ.մ-ից 180 մ բարձրության վրա
, Ամբերդէ լիճ	Արագածոտնի մարզ, Բյուրականից մոտ 2.1 կմ հս-արմ, Արագած լեռան հվ-արմ

	մերձկատարային սարավանդին
, Լեսինգէ լիճ	Արագածոտնի մարզ, Ծաղկաշեն գյուղից մոտ 1 կմ հս-արմ, Արագած լեռնագանգվածի հս-արլ լանջին
, Ումրոյէ լիճ	Արագածոտնի մարզ, Ծաղկաշեն գյուղից մոտ 8 կմ հս-արմ, Արագած լեռնագանգվածի արլ լանջին
, Գեղարոտիէ ջրվեժ	Արագածոտնի մարզ, Արագած գյուղից 1 կմ հս-արմ
, Արտաշավանէ բնապատմական համալիր	Արագածոտնի մարզ, Արտաշավան գյուղի արլ եզրին
, Աստվածընկալէ հրաբխային տուֆերի ստվարաշերտ	Արագածոտնի մարզ, Հարթավան գյուղից մոտ 4 կմ դեպի արլ, Քասախ գետի կիրճի աջ լանջին
, Քասախի դարավանդներէ	Արագածոտնի մարզ, Օհանավան գյուղի արլ եզրին
, Քասախի կիրճէ	Արագածոտնի մարզ, Սաղմոսավան գյուղ
Մեծ Արտենի էքստրուզիվ կոն բնապատմական հուշարձանը	Արագածոտնի մարզ, Արևուտ գյուղից 2 կմ հվ-արմ:

Տեղամասի տարածքում, ինչպես նաև հարակից գյուղերի տարածքում բնության հուշարձաններ հաշվառված չեն:

3. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

3.1. Ենթակառուցվածքներ

Օգտակար հանածոների երկրաբանական ուսումնասիրության համար նախատեսված տեղամասը գտնվում է ՀՀ Արագածոտնի մարզի Աշտարակ համայնքի Մասունիկ բնակավայրի տարածքում:

Մարզի հողային ֆոնդը կազմում է 277,270 հա, այդ թվում՝ Գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքը՝ 218,87 հա է, վարելահողեր 54,352 հա: Բնակավայրերի հողերը կազմում են 17,485.5 հա:

ՀՀ Արագածոտնի մարզն ընդգրկում է Աշտարակ, Ապարան, Արագած և Թալին տարածաշրջանները: Մարզում առկա է 114 համայնք որից քաղաքային՝ 3:

Մարզում առկա է 29 արհեստական ջրամբար՝ ամենամեծը Ապարանի ջրամբարն է՝ մակերեսը 7,9 քառ. կմ է, ընդհանուր ծավալը՝ 91 կմ.մ/իս, օգտակարը՝ 81 կմ.մ/իս, ջրթողունակությունը՝ վայրկյանում 18 խորանարդ մետր: Ջրամբարի ամբարտակը հողային է, բարձրությունը՝ 50, երկարությունը՝ 200: Տարեկան մարզում առկա ոռոգման ջրի ծավալը կազմում է մոտ 520 կմ.մ/իս: Արագածի մերձգագաթային սարավանդի վրա գտնվում է Քարի լիճը: Նշված ծավալի ոռոգման ջրից տարեկան օգտագործվում է մոտ 85 կմ.մ/իս-ն, առկա քանակության 16%-ի չափով: Մնացած քանակությունը կորչում է գոլորշիացման տեսքով կամ դուրս գալիս մարզի տարածքից:

Մարզի տարածքով է անցնում Արգնի-Շամիրամ ջրանցքը, գործում է նաև Թալինի ջրանցքը:

ՀՀ Արագածոտնի մարզում մշտական բնակչության թվաքանակը 01.01.2020 դրությամբ կազմում է՝ 124,7 հազ. մարդ այդ թվում՝ քաղաքային 26,8 հազ. մարդ, գյուղական՝ 97,9 հազ. մարդ :

	Ընդամենը	Քաղաք	Գյուղ
Հայաստանի Հանրապետություն	2 963.0	1 895.8	1 067.2
Արագածոտնի մարզ	124.7	26.8	97.9
Աշտարակի տարածաշրջան	58.3	16.8	41.5
ք. Աշտարակ (մարզկենտրոն)	16.8	16.8	-
Ապարանի տարածաշրջան	21.1	5.9	15.2
ք. Ապարան	5.9	5.9	-
Արագածի տարածաշրջան	13.5	-	13.5
Թալինի տարածաշրջան	31.8	4.1	27.7
ք. Թալին	4.1	4.1	-

Ազգաբնակչության 93,7%ը հայ են: Մարզում բնակվում են նաև ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչներ՝ հիմնականում եզդիներ և այլն:

Բնակչության մեծամասնությունը կուտակված է Աշտարակի և Ապարանի տարածաշրջաններում, բնակչության խտությունը կազմել է՝ (3689 մարդ 1 կմ²), այստեղ են բնակվում մարզի բնակչության շուրջ 64% մակերեսով կազմում է մարզի 46.5%: Ամենացածր խտությունը՝ Արագածի տարածաշրջանում է կազմել է՝ (3 մարդ 1 կմ²) և Թալինի տարածաշրջանում կազմել է՝ (30 մարդ 1 կմ²):

ՀՀ Արագածոտնի մարզի տարածքով են անցնում հանրապետական նշանակություն ունեցող 3 ավտո-խճուղիները՝ Երևան – Աշտարակ – Թալին – Գյումրի, Երևան–Աշտարակ – Սպիտակ և Երևան – Արմավիր –Քարակերտ – Գյումրի: Մարզի տարածքը արևմտյան հատվածով հատում է նաև ՀՀ գլխավոր երկաթուղին շուրջ 30 կմ, որը սակայն չի թողնում էական ազդեցություն մարզի տնտեսական զարգացման վրա:

Մարզի բնակչության շուրջ 87% հնարավորություն ունի օգտվելու կանոնավոր իրականացվող երթուղիներից:

Մարզի տարածքում բջջային հեռախոսակապը և շարժական ինտերնետ կապը ապահովվում է հանրապետություն գործող բոլոր օպերատորների կողմից, այն է՝ ,ԱրմենթելԷ ՓԲԸ (Beeline ապրանքանիշ), ,Ղ-ՏելեկոմԷ ՓԲԸ (Վիվա սելլ / USU ապրանքանիշ) և ,ՅՈՒԲՈՄԷ (Ucom ապրանքանիշ): Մարզի բնակավայրերը 98%ով ապահովված են ինտերնետ ծածկույթով /օպտիկամանրաթելային և եթերային-շարժական/: Ինտերնետի որակը հիմնականում բավարար է:

Լարային հեռախոսակապ ապահովվում է ,ԱրմենթելԷ ՓԲԸ (Beeline ապրանքանիշ) և ,ԶԻԷՆՍԻ-ԱԼՖԱԷ ՓԲԸ-ն (Ռոստելեկոմ ապրանքանիշ): Լարային հեռախոսակապով ապահովված են մարզի բնակավայրերի 88%ը:

Մարզի 114 համայնքներում գործում է ,ՀայփոստԷ ՓԲԸ մասնաճյուղերը, ապահովելով մարզի համայնքների 100% ծածկույթը:

Եթերային հեռուստահաղորդումներն իրականացվում են , Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց՝ ՓԲԸ Աշտարակի, Ապարանի և Թալինի տարածքային բաժնի կողմից, ապահովելով մարզի բնակավայրերի **92%** ծածկույթը:

Հեռարձակվում է թվային **8** ծրագիր, ինչպես նաև Աշտարակում՝ կաբելային , Աշտարակի լիտ**TV** տեղական ծրագրերը: Մարզի ամբողջ տարածքը ընդգրկվել է թվային հեռուստահաղորդումների ծածկույթում: Հեռարձակվում է նաև , Հանրային ռադիոն, որը հասանելի է մարզի բոլոր բնակավայրերում:

Մարզի բոլոր բնակավայրերը միացված են էլեկտրական ցանցերին և ապահովված են հիմնականում անխափան և առանց լուրջ վթարների էլեկտրամատակարարմամբ: Մարզում առկա է էլեկտրաէներգիայի բաշխման զարգացած ցանց:

Ներկայումս ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի կողմից տրված լիցենզիաների համաձայն, Արագածոտնի մարզում տարեկան **38.9** մլն. կՎտ լեկտրական էներգիա են արտադրում **6** փոքր հիդրոէլեկտրակայաններ՝ մոտ **15.95** մլն ընդհանուր հզորությամբ, որը կազմում է Հայաստանի ՓՀԷԿ երի արտադրած ընդհանուր **977 000** մլն. կՎտ էներգիայի շուրջ **4%**

Գազաֆիկացման մակարդակը մարզում բավականին ցածր է, **11.4** համայնքներից **61** ը (53.5%) գազաֆիկացված են, որտեղ բնակվում են մարզի բնակիչների շուրջ **63.9 %**

Մարզի տարածքում վտանգավոր թափոնների վերամշակման, վնասագերծման, պահպանման, փոխադրման և տեղադրման համար գործունեություն է իրականացնում , Էկոլոգիա ՎԿՀ-ի՝ ՍՊԸ-ն, որը մարզի և հանրապետության այլ վայրերի բուժապասարկման կազմակերպություններից՝ պայմանագրային սկզբունքով, հավաքում, տեղափոխում, պահպանում և վնասագերծում է ժամկետանց դեղորայքի, բժշկական կոշտ և հեղուկ, ինչպես նաև վիրահատություններից առաջացած թափոնները:

Միևնույն ժամանակ կոշտ կենցաղային փաթոնների համար թվով **59** համայնքներում կատարվել է հողհատկացում, սակայն փաստացի գործում է **9** աղբավայր: Աղբահանությունը մասնագիտացված բեռնատարերով իրականացվում է միայն քաղաքային բնակավայրերում, մասնակի կերպով, իսկ գյուղական բնակավայրերում միայն հարմարեցված տեխնիկական միջոցներով (ինքնաթափեր, լաֆետներ, այլ)

Մարզի բոլոր քաղաքներն ունեն կոյուղու համակարգ, որը սակայն միացված չէ գործող մաքրման կայաններին:

2020 թվականի հունվար-հունիս ամիսներին Արագածոտնի մարզում իրականացված շինարարության վերաբերյալ ամփոփ տվյալները ներկայացված են աղյուսակում:

	Գործարկվել են հիմնական միջոցներ	Շինարարություն	Շինմոնտաժային աշխատանքներ
1	2	3	4
	1 396.5	3 059.4	2 816.9
<i>այդ թվում ի հաշիվ.</i>			
պետական բյուջեի	34.5	846.5	8 9.7

դրանից՝			
1	2	3	4
միջազգային վարկերի	-	375.8	375.8
այդ թվում.			
այլ	-	375.8	375.8
համայնքների միջոցների	2.5	0.2	0.2
մարդասիրական օգնության միջոցների	-	5.4	-
այդ թվում.			
, Հայաստանէ համահայկական հիմնադրամի	-	5.4	-
կազմակերպությունների միջոցների	140.6	988.4	778.1
դրանից՝			
ժտարերկրյա ներդրողների	-	249.5	49.5
բնակչության միջոցների	1 218.9	1 218.9	1 218.9

Մարզի տնային տնտեսությունների եկամուտների տեսանկյունից գտնվում է բավականին բարձր վիճակում: Եկամուտի այս մակարդակը հիմնականում պայմանավորված է տրանսֆերտների ամենամեծ ծավալով, մարզի յուրաքանչյուր բնակչի ամսական եկամտի շուրջ **19.4%** ամսական **135 10Հ** դրամ կազմում են եկամուտները տրանսֆերտներից: Մարզի բնակչության եկամուտների շուրջ **23.80%** կազմում է եկամուտը գյուղմթերքի և կենդանիների վաճառքից, **2.0%-**ը ինքնագրավածությունից, **39.06%** վարձու աշխատանքից, **14.90%** Պետական թոշակներ և նպաստներ և **2.05%** այլ աղբյուրներից:

ՀՀ տնտեսապես ակտիվ բնակչության թիվը կազմում է շուրջ **13 64** հազար մարդ, որի **4.14%** ամ **54.5** հազար մարդը բնակվում է Արագածոտնի մարզում: Անկախ այն փաստից, որ Արագածոտնի մարզում **20 16** ին տնտեսապես ակտիվ բնակչության կշիռը ավելի բարձր է եղել քան հանրապետության միջին ցուցանիշը **0.2%-**ով և կազմել է **62.%,** այս ցուցանիշը **80.8%** տրուկ նվազել է **2013-2015** թթ.:

Արագածոտնի մարզում գրանցված են ավելի քան **42 11** գործող (ակտիվ) ձեռնարկություններ, որոնք կազմում են հանրապետության մարզային ցուցանիշի մոտ **6.9%** ք, այդ թվում՝ շուրջ **77** արտադրական ձեռնարկություններ և **562** առևտրային կազմակերպություններ:

2020 թվականի հունվար-հունիս ամիսների տնտեսական իրավիճակը բնութագրող վիճակագրական տվյալները ներկայացված են աղյուսակում:

Տնտեսական գործունեության տեսակները	Ցուցանիշի ծածկագիրը	Փաստացի հունվար - հունիս		Աճի տեմպը, %-ով
		2020թ.	2019թ.	
Ա	1	2	3	4
ԱՄԲՈՂՁ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	1	14631953	X	89.3
	1ա	2604070	X	87.6
	2	14593887	16382625	X
	2ա	2649979	2974000	X
	3	13695736	15097751	90.7
	3ա	2757365	4431609	62.2
	3ա-1	2733644	4431609	61.7
	3բ	452639	542667	83.4
ՀԱՆՔԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲԱՑԱՀԱՆՔԵՐԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄ	1	587765	X	93.2
	1ա	188756	X	153.8
	2	609069	630337	X
	2ա	195642	122754	X
	3	661791	703464	94.1
	3ա	96976	203648	47.6
	3ա-1	96976	203648	47.6
	3բ	-	-	-
B	3բ	-	-	-
Հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	1	587765	X	93.2
	1ա	188756	X	153.8
	2	609069	630337	X
	2ա	195642	122754	X
	3	661791	703464	94.1
	3ա	96976	203648	47.6
	3ա-1	96976	203648	47.6
	3բ	-	-	-
08	3բ	-	-	-
ՄՇԱԿՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	1	11694094	X	88.1
	1ա	1863023	X	81.1
	2	11568874	13269484	X
	2ա	1874014	2298434	X
	3	10618000	11911485	89.1
	3ա	2660389	4227961	62.9
	3ա-1	2636668	4227961	62.4
	3բ	452639	542667	83.4
C	3բ	452639	542667	83.4
Մենդամթերքի արտադրություն	1	6902367	X	103.8
	1ա	1054419	X	106.1
	2	6674209	6647561	X
	2ա	1052997	994250	X
	3	6711579	6710448	100.0
	3ա	230395	142710	161.4
	3ա-1	230395	142710	161.4
	3բ	71494	59734	119.7
10	3բ	71494	59734	119.7

Ա	1	2	3	4
Խմիչքների արտադրություն	1	2347227	X	90.1
	1ա	508527	X	94.9
	2	2399136	2605455	X
	2ա	504525	535806	X
	3	2533953	2284547	110.9
	3ա	1845032	1751406	105.3
	3ա-1	1821311	1751406	104.0
11	3բ	266841	266345	100.2
Հագուստի արտադրություն	1	473	X	23.7
	1ա	-	X	-
	2	469	1993	X
	2ա	-	-	X
	3	469	1993	23.5
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
14	3բ	-	-	-
Թղթի և թղթե արտադրատեսակների արտադրություն	1	3264	X	43.0
	1ա	-	X	-
	2	3268	7595	X
	2ա	-	1084	X
	3	3268	7595	43.0
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
17	3բ	-	-	-
Քիմիական նյութերի և քիմիական արտադրատեսակների արտադրություն	1	82479	X	3.3 անգամ
	1ա	16471	X	3.1 անգամ
	2	83068	25150	X
	2ա	16294	5246	X
	3	81791	25251	3.2 անգամ
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
20	3բ	-	-	-
Ռետինե և պլաստմասսե արտադրատեսակների արտադրություն	1	363908	X	160.5
	1ա	64934	X	148.4
	2	369159	226766	X
	2ա	67000	43753	X
	3	372981	211019	176.8
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
22	3բ	-	-	-
Այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	1	43408	X	76.8
	1ա	18273	X	117.7
	2	42973	56529	X
	2ա	17958	15528	X
	3	42973	56529	76.0
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
23	3բ	-	-	-

Ա	1	2	3	4
Պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրություն, բացի մեքենաներից և սարքավորանքից	1	5697	X	145.2
	1ա	-	X	-
	2	4555	3924	X
	2ա	-	1093	X
	3	4555	3924	116.1
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
25	3բ	-	-	-
Համակարգիչների, էլեկտրոնային և օպտիկական սարքավորանքի արտադրություն	1	30508	X	72.8
	1ա	5153	X	33.5
	2	44711	41882	X
	2ա	7846	15400	X
	3	44711	41882	106.8
	3ա	2530	20980	12.1
	3ա-1	2530	20980	12.1
26	3բ	-	-	-
Մեքենաների և սարքավորանքի արտադրություն, չներառված ուրիշ խմբավորումներում	1	40806	X	97.2
	1ա	13779	X	215.3
	2	46383	41962	X
	2ա	19250	6400	X
	3	46383	41962	110.5
	3ա	-	4803	-
	3ա-1	-	4803	-
28	3բ	-	9913	-
Կահույքի արտադրություն	1	3691	X	106.4
	1ա	-	X	-
	2	3470	3470	X
	2ա	-	-	X
	3	3470	3470	100.0
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
31	3բ	-	-	-
Արտադրատեսակների արտադրություն, չներառված ուրիշ խմբավորումներում	1	1870266	X	51.8
	1ա	181467	X	26.7
	2	1897473	3607197	X
	2ա	188144	679874	X
	3	771867	2522865	30.6
	3ա	582432	2308062	25.2
	3ա-1	582432	2308062	25.2
32	3բ	114304	206675	55.3
ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ, ԳԱԶԻ, ԳՈԼՈՐԾՈՒ ԵՎ ԼԱՎՈՐԱԿ ՕԴԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ	1	2156228	X	94.0
	1ա	513242	X	99.4
	2	2222858	2294553	X
	2ա	541426	516317	X
	3	2222859	2294552	96.9
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
D	3բ	-	-	-

Ա	1	2	3	4
Էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում	1	2156228	X	94.0
	1ա	513242	X	99.4
	2	2222858	2294553	X
	2ա	541426	516317	X
	3	2222859	2294552	96.9
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
35	3բ	-	-	-
ՋՐԱՄԱՍՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ, ԿՈՑՈՒՂԻ, ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԱՄՇԱԿՈՒՄ	1	193866	X	103.0
	1ա	39049	X	107.0
	2	193086	188251	X
	2ա	38897	36495	X
	3	193086	188250	102.6
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
E	3բ	-	-	-
Ջրի հավաքում, մշակում և բաշխում	1	177735	X	107.2
	1ա	37281	X	114.5
	2	176869	165738	X
	2ա	37133	32570	X
	3	176869	165738	106.7
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
36	3բ	-	-	-
Կոյուղի	1	9429	X	104.3
	1ա	1768	X	111.2
	2	9444	9037	X
	2ա	1764	1590	X
	3	9444	9037	104.5
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
37	3բ	-	-	-
Թափոնների հավաքում, մշակում և ոչնչացում, նյութերի վերականգնում	1	6701	X	49.7
	1ա	-	X	-
	2	6773	13476	X
	2ա	-	2335	X
	3	6773	13475	50.3
	3ա	-	-	-
	3ա-1	-	-	-
38	3բ	-	-	-

Մարզում գործող խոշոր արտադրական ձեռնարկություններից են , Հայասի գրուպէ ԲԲԸ, , Թամարա Ֆրուտե ՓԲԸ, , Աշտարակյան գինիներէ ՓԲԸ, , Գրեյդ Վեյլիէ ՓԲԸ, , Աշտարակի պոլիգրաֆիական գործարանէ ԲԲԸ, , Աշտարակ-ձուէ ՓԲԸ, , Ապարանի պանրի գործարանէ ՓԲԸ, , Աշտարակ-կաթէ ԲԲԸ, , Գոլդեն գրեյպ Արմասէ ՍՊԸ և , Գնթունիքէ ՍՊԸ:

ձեռնարկությունների խտությունը 10 000 հաշվի հաշվով կազմում է 324.4:

ՀՀ Արագածոտնի մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ճյուղերն են:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է սննդամթերքի արտադրություն (մսի և մսամթերքի մշակում և պահածոյացում, մրգերի և բանջարեղենի մշակում և պահածոյացում, կաթնամթերքի, ըմպելիքի արտադրությունն է կան խաղողի

վերամշակման և գինու հումքի ստացման) ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես հացահատիկային մշակաբույսերի արտադրություն) և անասնաբուծության մեջ: Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են ինչպես բուսաբուծության (հացահատիկ, կարտոֆիլ, բազմամյա տնկարկներ, կերային մշակաբույսեր), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար:

Մարզի կրթական համակարգը ընդգրկում է նախադպրոցական, հանրակրթական (տարրական, հիմնական և ավագ), միջին մասնագիտական (նախնական արհեստագործական և մասնագիտական) և բուհական համակարգերը:

3.2. Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր

Տեղամասը ներառված է Աշտարակ համայնքի Սասունիկ բնակավայրի սահմաններում:

Համայնքը գրավում է 1993,36հա տարածք:

Համայնքի ներկա բնակչությանունը կազմում է **1054** արդ, որից **49%** տղամարդիկ են, իսկ կանայք՝ **51%**: Մինչաշխատունակ տարիքի բնակչությունը կազմում է **34%**, աշխատունակ տարիքի ներկայացուցիչները՝ **59%** հետաշխատունակները՝ **7%**: Գյուղն ունի **314** տնտեսություն:

Համայնքի հողային ֆոնդը բաշխված է հետևյալ կերպ.

- վարելահողեր – **554,85**,
- բազմամյա տնկարկներ – **339,65**,
- պահուստային ֆոնդի հողեր – **580,38**.

Ունի դպրոց, բուժկետ գրադարան, կապի հանգույց:

Տնտեսության գլխավոր ճյուղը գյուղատնտեսությունն է: Գյուղատնտեսական հողահանդակները օգտագործվում են գլխավորապես որպես արոտավայրեր, վարելահողեր: Արդյունաբերական ձեռնարկություններ համայնքում չկան:

Երևակման տարածքում օգտակար հանածոների երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ծրագիրը ներկայացվել է համայնքի բնակիչներին, քննարկվել է ծրագրավորվող աշխատանքներում բնակիչների ներգրավման հարցը: Կից ներկայացվում է հանրային լուսմների ձայնագրությունը և արձանագրությունը:

3.3. Պատմության, մշակութային հուշարձաններ

Այս հողվածը ներկայացնում է Արագածոտնի մարզի Սասունիկ գյուղի պատմության և մշակույթի հուշարձանների ցանկը, որը 2002թ. հաստատվել է Հայաստանի կառավարության կողմից: Ցանկում ներառված է ընդամենը 3 հուշարձան (2 միավոր):

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե
Ամրոց «Սասունիկի	մ.թ.ա. 2 հզ	3 կմ հվ-ան

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե
դաշտ»		
Դամբարանադաշտ	մ.թ.ա. 2 հզ	
Դամբարանադաշտ	մ.թ.ա. 2-1 հզ	3 կմ հվ-ան

4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Տեղամասի բազալտների երևակման տարածքում ընկերության կողմից երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների իրականացման ընթացքում աննշան տեխնածին ճնշումներ են դրսևորվելու շրջակա միջավայրի բնական բաղադրիչների, ինչպես նաև լանդշաֆտային ամբողջականության վրա:

Մթնոլորտային օդ.

Ավտոտրանսպորտը և հորատման աշխատանքները դառնալու են որոշ քանակությամբ վնասակար գազերի և փոշու արտանետման աղբյուր:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2006 թ. վականի փետրվարի 2-ի N160 որոշման՝ սահմանային թույլատրելի խտություններն (ՍԹԿ) ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի (երկօքսիդի հաշվարկով), մրի և ծծմբային անհիդրիդի համար համապատասխանաբար կազմում է 5 մգ/մ^3 , 0.2 մգ/մ^3 , 0.15 մգ/մ^3 և 0.5 մգ/մ^3 :

Նախնական հաշվարկներին համաձայն, երևակման տարածքում ծրագրավորված աշխատանքների իրականացման ժամանակ վնասակար գազերի (ազոտի օքսիդ, ածխածնի երկօքսիդ, մուր) առավելագույն կոնցենտրացիաները չեն գերազանցելու նորմատիվային փաստաթղթերով ամրագրված սահմանային թույլատրելի խտությունները:

Ջրային ավազան. Ջրային ռեսուրսների աղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ մոտակա ջրային հոսքը, այն էլ ժամանակավոր, անցնում է երևակման տարածքից զգալի հեռավորություններ: Որևիցե ազդեցություն մակերևութային ջրային ռեսուրսների վրա չեն դրսևորվելու:

Հանքերևակման տարածքում գրունտային ջրեր նախնական դիտարկումներով չեն լինելու, ինչը պայմանավորված է երևակման տարածքը կազմող ապարների ֆիզիկա-մեխանիկական հատկություններով: Դա հաստատվում է նաև երևակման տարածաշրջանի ոչ մետաղական օգտակար հանածոների շահագործվող հանքավայրերում կատարված դիտարկումներով:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների տեխնոլոգիայով արտահոսքեր չեն նախատեսվում:

Հողային ծածկույթ.

Հորատման աշխատանքների հետ կապված հողերի վրա խիստ սահմանափակ ազդեցություն է դրսևորվելու՝ հաստոցի տեղակայման ժամանակ: Հորատման աշխատանքներից հետո՝ հողերի բնական վերականգնումն և վերին հորիզոնների

աւերացիան ապահովելու համար, կատարվելու է փխրեցում, ինչը կարագացնի բուսականության ինքնավերականգնման պրոցեսը:

Հողի վերին շերտի խախտում կատարվելու է փորձնական արդյունահանման ժամանակ:

Բուսական և կենդանական աշխարհ.

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բացասական ազդեցությունը երևական տարածաշրջանի բուսական և կենդանական աշխարհի վրա գրեթե զրոյական է: Բուսական ծածկույթի խախտում կկատարվի փորձնական արդյունահանման աշխատանքների ժամանակ: Սակայն հողերի և բուսածածկի խախտումը փորձնական բացահանքի սահմաններում լինելու է խիստ կարճատև: Կարճատև բնույթ են կրում նաև կենդանական աշխարհի համար անհանգստացնող գործոն հանդիսացող հորատման աշխատանքների հետ կապված աղմուկը և թրթռումները:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ.

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վրա բացասական ազդեցություններ չի դրսևորվելու, քանի որ մոտակա , Արագածի ալպյան արգելավայրը գտնվում է տեղամասից մոտ **15**կմ հեռավորության վրա, իսկ բնության հուշարձաններ տեղամասի տարածքում, ինչպես նաև հարակից գյուղերի տարածքում հաշվառված չեն:

Պատմության և մշակույթի հուշարձաններ.

Պատմամշակութային հուշարձանների վրա վրա բացասական ազդեցություններ չի դրսևորվելու, քանի որ տեղամասի և մոտակա պատմամշակութային հուշարձանի հողերի միջև հեռավորությունը կազմում է **185**կմ:

Թափոնների գոյացում.

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ տեղամասի տարածքում առաջանալու են թափոնների հետևյալ տեսակներ.

- հեռացված հողաբուսական շերտ,
- հորատման թագիկներ,
- նավթամթերքի և քսայուղերի մնացորդներ,
- կենցաղային աղբ:

Ստորև բերվում է շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր ազդեցության նախնական գնահատական մատրիցը.

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ	Գործողություններ		
	քարտեզագրում, փաստագրում, նմուշարկում	հորատման հաստոցի տեղակայում, հորատում	փորձնական բացահանքի անցում
Մթնոլորտային օդ	-	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Ջրեր	-	-	-
Հողեր	-	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Կենսաբազմազանություն	-	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Պատմամշակութային	-	-	-

հուշարձաններ			
Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	-	-	

**5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՆՎԱԶԵՅՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման/վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

- Արտաթորվող թունավոր նյութերի չեզոքացուցիչ սարքերի տեղադրում :
- Լեռնային զանգվածի և ճանապարհների թրջում փորձնական արդյունահանման ժամանակ: Տեխնիկական, կենցաղային կարիքների և խմելու ջուրը բերվելու է մոտակա Աշտարակ համայնքից և ավտոգիստեռնով տեղափոխվելու է տեղամասի տարածք՝ պայմանագրային հիմունքներով:
- Կեղտաջրերի հավաքումը անջրաթափանց հորում, որը աշխատանքների ավարտից հետո դատարկվելու է հատուկ ծառայության ուժերով, դատարկված փոսը լցվելու է քարերով: Ծառայությունը մատուցվում է պայմանագրային հիմունքներով: Պայմանագիրը նախատեսվում է կնքել աշխատանքների թույլտվությունը ստանալուց հետո:
- Խախտված տարածքների ռեկուլտիվացիա՝ հորատման հրապարակների, փորձնական բացահանքի տարածքում: Հողի վերին շերտի պահպանության նպատակով նախագծով նախատեսվում է փորձնական հանույթի ժամանակ հանել հողի շերտը, պահեստավորել, իսկ աշխատանքների ավարտից հետո լանդշաֆտի վերականգնման նպատակով ծածկել հողաշերտով: Վերականգնումը իրականացվելու է ձեռքով: Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների իրագործման համար ընկերության կողմից նախատեսվում է սահմանված գումար:
- Ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարում: Տեղամասի տարածքում հորատման աշխատանքների ժամանակ առաջացող օգտագործված հորատման թագիկները հավաքվելու և տեղամասից հեռացվելու են հորատման աշխատանքները իրականացնող մասնագիտացված ընկերության կողմից, դա կազմում է հորատման գործընթացի բաղկացուցիչ գործողություն: Նավթամթերքների և քսայուղերի մնացորդները (ըստ ՀՀ բնապահպանության նախարարի **25.12.2006 N430** հրամանի հավելվածի՝ քսայուղերը դասվում են վտանգավորության **4**րդ դասին, իսկ սպառողական հատկությունները կորցրած յուղերը՝ վտանգավորության **3**րդ դասին) հավաքվելու են հատուկ անթափանց տակառների մեջ, աշխատանքների ավարտից հետո հանձնվելու են մասնագիտացված ընկերությանը՝ վերամշակում իրականացնելու նպատակով: Վերամշակման ծառայությունը մատուցվում է պայմանագրային հիմունքներով: Պայմանագիրը նախատեսվում է կնքել աշխատանքների թույլտվությունը ստանալուց հետո: Կենցաղային աղբը ((ըստ ՀՀ բնապահպանության նախարարի

25.12.2006 N430 հրամանի հավելվածի՝ կենցաղային աղբը դասվում է վտանգավորության 4րդ դասին) կհավաքվի առավելագույնը **35** տարողությամբ հատուկ պարկերի մեջ և կտեղափոխվի մոտակա աղբահավաք կետեր, որտեղից դրանք պարբերաբար համայնքի Կոմունալ ծառայության կողմից տեղափոխվում են շրջանի աղբավայր: Փորձնական բացահանքի տարածքից հեռացված բուսահողը ամբողջ ծավալով կօգտագործվի ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների համար:

- Բուսական աշխարհի ուսումնասիրությանն ու պահպանությանն ուղղված միջոցառումներ՝ ՀՀ կառավարության **2014** հուլիսի **31**ի **N78-Ն** որոշման պահանջներին համապատասխան: Երևակման տարածքում Հայաստանի Հանրապետության բույսերի Կարմիր գրքում (այսուհետ՝ կարմիր գիրք) գրանցված տվյալ բուսական տեսակի նոր պոպուլյացիաների հայտնաբերման դեպքում դրանց պահպանության նպատակով՝

- **1)** առանձնացնում են օգտագործման նպատակով տրամադրված տարածքում պահպանվող գոտիներ, որոնք ունեն տեղական նշանակություն և անհրաժեշտ են կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակների՝ սույն կետում նշված նոր պոպուլյացիաների կենսունակության ապահովման նպատակով:

- **2)** Ժամանակավորապես սահմանափակում են առանձնացված պահպանվող գոտիներում տնտեսական գործունեության որոշ տեսակներ, եթե դրանք կարող են բերել նշված բուսատեսակների աճեցվայրերի վիճակի վատթարացմանն ու պոպուլյացիաների կենսունակության խաթարմանը:

- Աղմուկի և թրթռումների վերահսկողություն: Մշտական աշխատատեղերով տարածքներում աղմուկի (ձայնի) առավելագույն մակարդակը չպետք է գերազանցի **95**ԲԱ, իսկ արտադրական կազմակերպությունների մշտական աշխատատեղերում՝ **80**ԲԱ: Թրթռումների սահմանային թույլատրելի մակարդակը **Z** առանցքով չպետք է գերազանցի **115**ԲԱ, իսկ **X-Y** առանցքներով՝ **112**ԲԱ:

- Նախատեսվում է առաջնորդվել ՀՀ Առողջապահության նախարարի **2012** թվականի սեպտեմբերի **19**ի թիվ **15**Ն հրամանով հաստատված սանիտարական կանոնների և նորմերի պահանջներով:

- Նախատեսվում է առաջնորդվել ՀՀ կառավարության **02.11.2017 N1404** որոշումով, որով սահմանվել են հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և պակաս արդյունավետ հողերի բարելավման համար հողի բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության **08.09.2011թ.-ի N1396-Ն** որոշման պահանջներով:

- Անձնակազմի նախնական ուսուցում և հրահանգավորում բնապահական օրենսդրության և տեխնիկային անվտանգության կանոնների վերաբերյալ :

- Հրդեհային անվտանգության կանոնների պահպանություն, տարածքում հրշիջման միջոցների առկայություն (բահեր, ավազ, տեխնիկական ջուր, կրակմարիչ):

- Նախատեսվող բնապահպանական և տեխնիկական անվտանգության միջոցառումների հակիրճ նկարագիրը ներկայացված են նաև աղյուսակում :

Գործառնություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ
1. Աշխատանքի անվտանգություն	Վնասվածքներ և պատահարներ աշխատանքների կատարման վայրում	- Աշխատողներն ապահովվվում են Անհատական Պաշտպանության Միջոցներով (ԱՊՄ) - Սարքավորումների շահագործվում են ԱՊՄ օգտագործման կանոնների խիստ պահպանում - Աշխատակիցները իրազեկվում են պաշտպանության հրահանգների վերաբերյալ	- Ձևման ընթացքում սարքավորումների շահագործման և օգտագործման հրահանգների խախտումներ չեն արձանագրվել
2. Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ	Օդի աղտոտում փոշով և արտանետումներով	- Փոշեգոյացման կանխում - Աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոնների բաց այրման արգելում - Տեխնիկան և մեքենաները պահել պատշաճ տեխնիկական վիճակում՝ բացառելով ավելորդ արտանետում-ները	- Ճանապարհների և փորձնական բացահանքի թրջում - Ձևման ընթացքում աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոնների բաց այրում չի հայտնաբերվել - Ձևման ընթացքում տեխնիկան և մեքենաները շահագործվել են առանց հավելյալ արտանետումների - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքներ չեն եղել
	Հողային ծածկույթի խախտում	- Փորձնական բացահանքի տարածքից նախքան աղյուսահանումը հողերի բերրի շերտի հանում և կուտակում - Ռեկուլտիվացիայի իրականացում	- Խախտված հողատարածքներ չկան

Գործունեություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ
	Աղմուկ	- Սահմանված աշխատանքային ժամերի պահպանում - Գեներատորների, օդի կոմպրեսորների և այլ ուժային մեխանիկական սարքավորումների շարժիչների ծածկերի փակում շահագործման ընթացքում - Աղմկախլացուցիչների տեղադրում շարժական կայանների և սարքավորումների վրա - Սարքավորումների կանխարգելիչ վերանորոգում աղմուկը նվազեցնելու նպատակով - Ոչ անհրաժեշտ և չօգտագործվող սարքավորումների անջատում	- Աշխատանքային ժամերից հետո ոչ մի աշխատող սարքավորում չի հայտնաբերվել - Զննման ընթացքում սարքավորումները եղել են բավարար տեխնիկական վիճակում - Զննման ընթացքում միացված չօգտագործվող սարքավորումներ չեն հայտնաբերվել - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքներ չեն եղել
	Բուսական աշխարհ	- Տարածքի բարեկարգում, աղբի և թափոնների մաքրում, - Վայրի բուսատեսակների և դրանց պոպուլյացիաների վիճակի ուսումնասիրություն (տեսակային կազմ, տարածվածություն, քանակ):	- Դաշտային հետազոտությունների տվյալների առկայություն հաշվետվության կազմման համար

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ
	Կենդանական աշխարհ	- Աղմուկի սահմանված մակարդակի վերահսկում - Անձնակազմի ուսուցում ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակների վերաբերյալ	- Աշխատանքային ժամերից հետո ոչ մի աշխատող սարքավորում չի հայտնաբերվել - Հազվագյուտ տեսակների վրա բացասական ազդեցությունների կանխարգելում - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքներ չեն եղել
3. Ընդերքօգտագործման թափոնների գոյացում	- Նավթամթերքի և օգտագործված քայուղերի տեղափոխում և հանձնում մասնագիտական կազմակերպություններին վերամշակման համար - Հորատում իրականացնող ընկերության կողմից հորատման թագիկների հավաքում և հեռացում տարածքից - Կենցաղային աղբի հավաքում և տեղափոխում մոտակա աղբահավաք կետեր	- Կնքել պայմանագրեր վերամշակում իրականացնող ընկերությունների հետ	- Բացառվել է ընդերքօգտագործման թափոնների կուտակումը

Տեղամասում կնախատեսվի համապատասխան հաղորդակցման համակարգ (ինֆորմացիոն և շարժակալ կապ), որով հնարավոր է կապ հաստատել ձեռնարկության վարչական կազմի, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, շտապ օգնության հետ:

Երևակման տարածքում արտակարգ իրավիճակները կարող են պայմանավորված լինեն հետևյալ գործոններով.

- i. երկրաշարժ՝ հաշվի առնելով, որ երևակումը գտնվում է սեյսմիկ ակտիվ գոտում,
- ii. հրդեհներ՝ կապված մարդածին գործոնների հետ:

Երևակման տարածքում աշխատանքների անվտանգ իրականացման նպատակով.

- աշխատակիցները իրազեկվում են սեյսմիկ անվտանգության կանոնների և երկրաշարժի ժամանակ վարքագծի վերաբերյալ,
- աշխատանքի են թույլատրվում անձիք, որոնք ունեն հատուկ պատրաստվածություն և որակավորում,
- օգտագործել մեքենաներ և մեխանիզմներ, սարքավորումներ և նյութեր, որոնք համապատասխանում են անվտանգության պահանջներին և սանիտարական նորմերին,
- անցկացնել պլանային-զգուշացնող համալիր վերանորոգումներ, պրոֆիլակտիկ աշխատանքներ և այլ դիտարկումներ,
- աշխատանքի ժամանակ պետք է պահպանվեն անվտանգության տեխնիկայի կանոնները:

Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունների վերահսկման և մշտադիտարկումների կետերի տեղաբաշխման սխեմատիկ քարտեզը ներկայացված ստորև:

, Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը սահմանելու մասին՝ ՀՀ կառավարության **22.02.2018 N 19**-Ն որոշման համաձայն ներկայացվում է մշտադիտարկումների աղյուսակը:

Երևակման տարածքում ընկերությունը երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

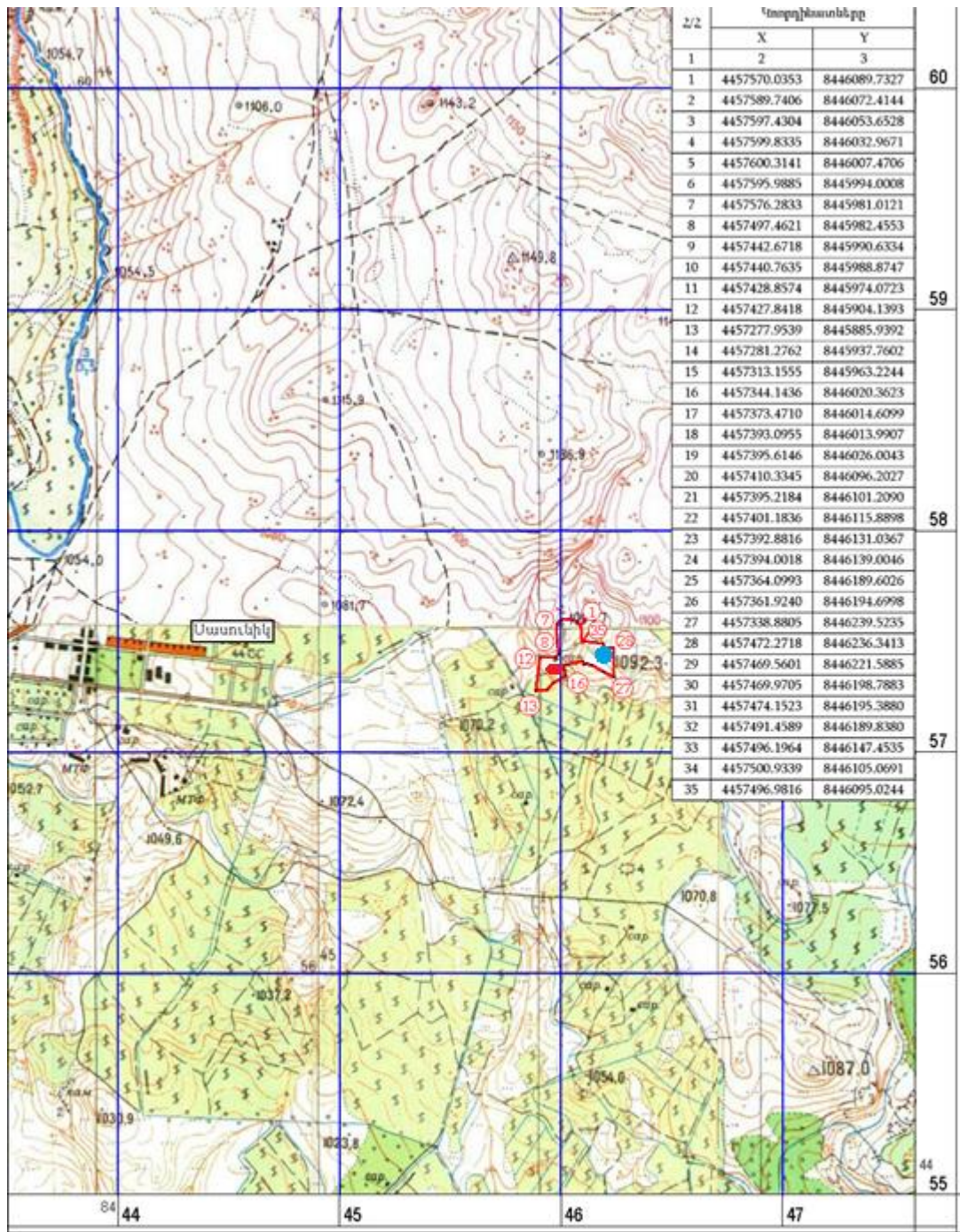
- աշխատանքների ընթացքում մթնոլորտային օդում փոշու և ծխագազերի մոնիթորինգ, յուրաքանչյուր շաբաթը մեկ անգամ հաճախականությամբ,
 - երևակման տարածքի հողերի աղտոտվածության մշտադիտարկում՝ տարեկան մեկ անգամ,
 - տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն (հստակ դիտարկան կետ նշել հնարավոր չէ, դիտարկումը կատարվելու է երևակմանը հարակից տարածքներում)՝ տարեկան մեկ անգամ:
- Մշտադիտարկումների համար նախատեսվում է տարեկան **100000** դրամ, իսկ բնապահպանական միջոցառումների համար՝ **12500** Հ դրամ:

**ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆ ՈՒ
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ**

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Մշտադիտարկումների վայրը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականություն
				J

				ունը
Մթնոլորտային օդ	Փորձնական բացահայտի տարածք, ճանապարհներ,	- հանքափոշի, այդ թվում՝ ծանր մետաղներ և կախյալ մասնիկներ (PM10 PM2.5), ածխածնի օքսիդ, ածխաջրածիններ, ագոտի օքսիդներ, մուր, ծծմբային անհիդրիդ, բենզ(ա)պիրեն, մանգանի օքսիդներ, ֆտորիդներ, երկաթի օքսիդներ, ֆտորաջրածին	նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն , չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	շաբաթական մեկ անգամ՝ 24 ժամ տևողությամբ
Հողային ծածկույթ	Փորձնական բացահայտի տարածք, ճանապարհներ	- հողերի քիմիական կազմը (pH , կատիոնափոխանակ ա և հատկությունները, էլեկտրահաղորդակա նու թյան հատկանիշներ, մետաղների պարունակությունը՝ Fe, Ba, Mn, Zn, Sr, B Cu , Mo, Cr, Co, Hg, As, Pb , Ni, V, Sb, Se), -- հողերում նավթամթերքների պարունակությունը	նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն , չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	- տարեկան մեկ անգամ - ամսական մեկ անգամ

Վայրի բնություն, կենսամիջավայր, կարմիր գրքում ընդգրկված, էնդեմիկ տեսակներ	ընդերքօգտագոր ծ ման տարածքին հարակից շրջան	տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և սպրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն	հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	տարեկան մեկ անգամ
Ստորերկրյա և մակերևութային ջրեր	Ուսումնասիրությ ան տարածք	Ջրերի հայտնաբերում	հաշվառում, նկարագրություն	Տարեկան մեկ անգամ

— Հայցվող տարածքի եզրագիծը

---- հողի և մթնոլորտային օդի աղտոտման մշտադիտարկման կետ
 -----Հարակից տարածքի կենսաբազմազանության մշտադիտարկման կետ

Օգտագործված գրականություն

1. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван: “Айастан”, **1976**
2. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– **2010**.
3. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– **2010**
4. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. – Ереван: изд-во АН Арм ССР
5. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К , **1954**
6. ՀՀ Արագածոտնի մարզաբնության պաշտոնական կայք
7. ՀՀ Վիճակագրական կոմիտեի պաշտոնական հրապարակումներ

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. << ԶԻ ԹԻ ԷՍ ՍԹՈՈՒՆ>> ՍՊԸ վարձակալության իրավունքով պատկանող հողատարածք

	ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ	 Կադաստրի կոմիտե
Մույն վկայականով հաստատվում է 23 օգոստոսի 2022 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.		
1. ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ(ՆԵՐ) «ԶԻ ԹԻ ԷՍ ՍԹՈՈՒՆ» ՍՊԸ		
2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ Մարզ Արագածոտն, համայնք Աշտարակ գյուղ Սասունիկ հողամաս		
3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՏՏԱԹՂԹԵՐԸ Վարձակալության պայմանագիր 17/08/2022թ. գ/մ 4971		
4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ Կադաստրային ծածկագիրը՝ 02-095-0102-0009 Մակերեսի չափը (հա)՝ 3.4799 Նպատակային նշանակությունը՝ գյուղատնտեսական Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ Արտավալայր Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՎԱՐՁԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ		
ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 23082022-02-0067, գաղտնաբառ՝ IVUCMLRRVPYP Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է պրոցվել Կադաստրի կոմիտեի www.e-cadastre.am կայքէջի միջոցով		
Էջ 1/2		

5. ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

- 1) Նպատակային նշանակությունը՝
- 2) Բնութագրերը ըստ առանձին շինությունների՝

Հ/Հ	Կադաստրային ծածկագիր	Տեսակ	Մակերես	Գրանցված իրավունքի տեսակ

Լրացուցիչ նշումներ և տեղեկություններ

Կարձակարկային ժամկետը մինչև 17/08/2047թ.

Գրանցումը իրականացնող պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը՝ ԳԵՂԱՄ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Ձբաղեցրած պաշտոնը՝ Անշարժ գույքի գրանցման միասնական ստորաբաժանման անշարժ գույքի ավագ ռեգիստր

ՎԿԱՅԱՎԱՆ N 23082022-02-0067, գաղտնաբառ՝ IVUCMLRRVPVP

Փաստաթղթի իսկությունը և գրավոր անությունը նախքան Է օգտագործելը հարկադրաբար ներկայացվում է հետևյալ հասցեով՝

Էջ 2/2

Հանրային
կառավարման
կոմիտե

[illegible]

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. Նորիկ Արտաշեսի Սահակյանի համաձայնությունը

Նոտարական ակտի կոդ: 723-20230707-66-7084127
Նոտարական ակտի գաղտնագիր: UP1P7Q

ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

ՀՀ քաղաքացի **ՆՈՐԻԿ ԱՐՏԱՇԵՍԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻՑ**, ծնված՝ 28/08/1969թ-ին, ՀԾՀ՝ 3808690356, նույնականացման քարտ՝ 014076574, տրված՝ 001-ի կողմից, 16/12/2022թ-ին, հաշվառված՝ ՄՐԱԳԱՇՈՏՆ, ԹԱԼԻՆ, ԴԻԱՆ, 1 Փ., 24, S

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ, քաղաք Երևան, երկու հազար քսաներեք թվականի հուլիսի յոթին:

Ես՝ **Նորիկ Արտաշեսի Սահակյան**, տալիս եմ իմ համաձայնությունը՝ «ԶԻ ԹԻ ԵՍ ՍԹՈՌԻՆ» ՍՊ ընկերության (գրանցման համար 264.110.1252802, գրանցման ամսաթիվ 2022-07 -18, ՀՎՀՀ 08229852) կողմից (օգտակար հանածոյի արդյունահանման համար երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով) ՀՀ, Արագածոտնի մարզ, Սասունիկ համայնք հասցեում գտնվող, 1.6 հա մակերեսով և ինձ վարձակալության իրավունքով պատկանող հողատարածքում (վկայականի համար 0060270) կատարվելից երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներն իրականացնելու վերաբերյալ:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության անունից

Երկու հազար քսաներեք թվականի հուլիսի յոթին ես՝ ԵՐԵՎԱՆ ՆՈՒԱՐԱԿԱՆ ԽՈՒՐԱԾԻ ՆՈՒԱՐ ԼԻՄԻՏ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՎԱՎԵՐԱԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՄ **ՆՈՐԻԿ ԱՐՏԱՇԵՍԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ** ստորագրության ճշտությունը, որը կատարվել է իմ ներկայությամբ: ՀՀ Նոտարիատի մասին՝ օրենքի 67 հոդվածի համաձայն հաստատում եմ որոշակի անձերի կողմից կատարված ստորագրության իսկությունը, այլ ոչ թե փաստաթղթում շարադրված փաստերը: Փաստաթուղթը ստորագրողների ինքնությունը ստուգված է:

Գրանցված է սեղանամատյանում: (787) ռվ:

Գանձված է պետական տուրք՝ ինկ հարյուր ՀՀ դրամ և ծառայության վճար՝ ԵՐԵՎԱՆ ՆՈՒԱՐԱԿԱՆ ԽՈՒՐԱԾԻ ՆՈՒԱՐ ԼԻՄԻՏ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՎԱՎԵՐԱԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՄ «ԴԵՏԱԿԱՆ ԽՈՒՐՔԻ ՄԱՍԻՆ» և «ՆՈՒԱՐԻԱՏԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ:

Նոտար

Լիանա Հայկի Հովսեփյան

